

Баталнаб:

Буряад Уласай Толгойлогшо –

Буряад Уласай Засаг Газарай Түрүүлэгшэ,
Эмхидхэлэй хорооной түрүүлэгшэ

В. В. Наговицын

2015 оной декабриин «23»

«АЛТАРГАНА-2016» ГЭНЭН БҮГЭДЭ БУРЯАДАЙ УЛАСХООРОНДЫН ХИ ҮНДЭНЭН ЕХЭ НААДАН ТУХАЙ ДҮРИМ

1. Юрэнхы дүримүүд

Буряадай Уласхоорондын «Алтаргана» гэжэ үндэһэн Ехэ наадан (саашадаа Ехэ наадан) – буряад арадай заншалта соёл һэргээхэ, сахин хамгаалха ба хүгжөөхэ талаар гол хэмжээ ябуулга болоно. Монголдо 1990 ондо эгээл түрүүлэн дуунай мурьсөөн гэжэ бии болоһоор, ябан ошон Оросой Холбооной Уласай мого нютагуудаар болон бусад гүрэн түрэнүүдээр ажаһуудаг буряад яһатанай ханалаа нэгэдэлгын ехэ хэмжээнэй наадан боложо ургаа.

Ехэ наадан 2016 ондо Буряад Уласай ниислэл Улаан-Үдэ хотын 350 жэлэй ойн баярай оршондо үнгэрхэ.

2. Байгуулагшад

- Буряад Уласай Засаг Газар;
- Буряад Уласай Арадай Хурал;
- Бүгэдэ Буряадай үндэһэн соёлой эблэл.

3. Эмхидхэлшэд

- Буряад Уласай Толгойлогшын ба Буряад Уласай Засаг Газарай Захиргаан;
- Буряад Уласай Соёлой яаман;
- Буряад Уласай Тамирай ба залуушуулай хэрэгүүдэй талаар яаман;
- Улаан-Үдэ хотын Захиргаан.

4. Зорилгонууд ба шийдхэхэ асуудалнууд

Буряад яһатанай заншалта соёлые, тамирай үндэһэн наадануудые һэргээхэ, сахин хамгаалха ба хойшонхи үедөө дамжуулха, буряад арадайнгаа хэлэ, ёһо заншалуудые, гуримуудые, ажабайдал болон абари зангые сахин хамгаалалга гээшэ Ехэ нааданай гол зорилгонууд болоно.

Шийдхэхэ гол асуудалнууд гэдэл:

- Эхэ орондоо үнэн сэхээр хүмүүжүүлгэ;
- Залуушуулай бэлиг элирүүлжэ, тэдэниие дэмжэлгэ;

- Можо нютагууд болон гүрэн түрэнүүдэй хоорондын хилэ шадархи харилсаануудыг хүгжөөлгэ;
- Яхатан хоорондын ойлгосо бэхижүүлгэ;
- Буряад орондо үйлэ ушарнуудтай холбоотой аяншалга хүгжөөлгэ;
- Байгал шадарай дайдын аяншалагшадые татасыг дээшлүүлгэ;
- Тамирай үндэһэн зүйлнүүдыг сахин хамгаалга;
- Элүүр энхэ ажаһуудал дэлгэрүүлгэ
- Буряадуудай ажахы эрхилэлгын ба ажабайдалаа түбхинүүлгын эрхим жэшээнүүдыг дэлгэрүүлгэ;
- Уралалда, уран зохёолдо, кинодо, мүн ниитын ба ажахын хүгжэлтэнүүдтэ Оросой Холбооной можо нютагуудта ба бусад гүрэн түрэнүүдтэ үзэгдэһэн эрхим туйлалтануудыг харуулалга;
- Буряад арадай соёл дэлгэрүүлгэ;
- Хабаадагша бүлэгүүд ба бүлгэмүүдэй зохёохы дүршэлөө андалдан харилсаха эрхэ нүхэсэл байгуулга;
- Арадай үндэһэн уран бүтээл байгуулгыг хүгжөөлгэ.

5. Үнгэргэлгыг эмхидхэлгэ

Ехэ наада бүхыдэнь хүтэлэлгыг Буряад Уласай Засаг Газарай 2015 оной дүрбэн нарын нэгэнэй 182-р дугаарай захиралтаар баталагдһан Ехэ нааданда бэлэдхэлэй ба тэрэниг үнгэргэлгын Эмхидхэлэй хороон бэлүүлхэ.

Ехэ наадан хоёр шатаар үнгэрхэ. Шэлэн абалгын 1 шата – ажаһуудаг можо, нютагуудтаа 2016 оной табан нарын 22 болотор. Түгэсхэлэй 2 шата – Оросой Холбооной Уласай Буряад Уласай Улаан-Үдэ хотодо 2016 оной долоон нарын 1-һээ 3 болотор.

Соёлой ба тамирай мүрысөөнүүдтэ хабаадагшад тогтоогдоһон гуримаар мүрысөө эмхидхэгшэдэй сахим хаягаар нааданда хабаадаха тухай мэдүүлгэ 2016 оной зургаан нарын 1-һээ орой болгонгүй оруулха. Хаягууд мүрысөө үнгэргэхэ дүримүүд соо байха.

Буряад Уласта үнгэрхэ Ехэ нааданай эмхидхэлэй гаргашанууд Эмхидхэлэй хороондо даалгагдана. Харгы замай, хоол, хонолгын гаргашануудыг Ехэ нааданда хабаадагшадые эльгээһэн тала өөр дээрээ абаха.

6. Хабаадагшад

Буряад Уласай аймагуудай, Оросой Холбооной Уласай можо нютагуудай, Монголой, Хитад Уласай Дотор Монголой бээ дааһан аймагай түлөөлэгшэд, Оросой Холбооной Уласай, Дулдыданги бэшэ гүрэнүүдэй Нэгэдэлэй ба бусад хари гүрэнүүдэй буряадуудай бүлэгүүд Ехэ нааданда хабаадаха аргатай.

Түлөөлгэ бүхэн албан ёһоной түлөөлгэһөө, хүндэтэ түлөөлгэһөө, соёлой, тамирай түлөөлгэнүүдһээ, олондо мэдээсэл тараадаг эмхинүүдэй түлөөлэгшэдһөө бүридэхэ.

Ехэ нааданда бэлэдхэлэй ба тэрэниие үнгэргэлгын Эмхидхэлэй хороон Буряад Уласай зүгһөө түлөөлгэнүүдые угтажа абаха, хоол, хонолгоһоо эхилээд Ехэ нааданай асуудалнууд хүрэтэр бүхы шэглэлээр харюусалгатай байхыа нюурнуудыа томилхо.

7. Холбоо тогтоохо арганууд, мэдээсэлнүүд

Утасууд:

Буряад Уласай Соёлой яаман: 8(3012)21-72-38, 8(3012)21-35-17, E-mail: mkrb@minkultrb.ru;

Буряад Уласай Тамирай ба залуушуулай хэрэгүүдээр яаман: (3012) 21-75-29 (факс), 21-60-42. 21-44-68; E-mail: minsportmol@govrb.ru

Буряад Уласай Толгойлогшын ба Буряад Уласай Засаг Газарай Захиргаанай Мэдээсэлэй-шэнжэлгын хороон: e-mail: namsaraeva.v@govrb.ru, vnamsaraeva@yandex.ru, утас: 8 (3012) 21-20-85, 21-43-63, 21-36-89.

Буряад Уласай «Арадай уран бэлигэй түб» гэхэн соёлой бээ даахан байгуулга: E-mail: altarganarb@mail.ru, утас: 8 (3012) 45-59-14, 45-53-25;

Буряад Уласай «П. И. Чайковскийн нэрэмжэтэ уралалай дунда мэргэжэлэй хургуули» гэхэн хуралсалай эмхи: E-mail: 03-kol@mail.ru, утас: 8 (3012) 20-44-92, 8 (9021) 61-02-77;

Буряад Уласай «Буряад Уласай үндэхэтэнэй номой хан» гэхэн соёлой бээ даахан байгуулга: E-mail: – konburpocz16@mail.ru, konkursknig@mail.ru, утас: 8 (3012) 21-91-90, 21-48-57;

«Буряад Уласай үндэхэтэнэй номой хангай» дэргэдэхи «Уласай мэдээсэлэй түб» баримтата ба уран хайханы киногоор: E-mail: ricmk@mail.ru, exexelen@gmail.com, утас: 8 (3012) 21-48-57

Буряад Уласай «Буряад Уласай үндэхэтэнэй үзэсхэлэн дэлгэдэг газар» гэхэн соёлой бээ даахан байгуулга: E-mail: muzeyrb@mail.ru, утас: 8 (3012) 21-40-08, 21-06-53.

Интернет-хаяг (Юртэмсын бусайдахан соо буудал): www.altargana.info

**«АЛТАРГАНА-2016»
ГЭНЭН БУРЯАДУУДАЙ УЛАСХООРОНДЫН
ҮНДЭНЭН ЕХЭ НААДАНАЙ МҮРЫСӨӨНҮҮДЭЙ ДҮРИМ**

НААДАНАЙ ЗОХЁОХЫ МҮРЫСӨӨНҮҮД

- «Буряад хүнэй нэгэ үдэр» гэнэн арадай аман зохёолой бүлгэмүүдэй мұрысөөн;
- Буряад арадай дуу гүйсэдхэгшэдэй мұрысөөн;
- Ульгэршэдэй, магтаал шүлэгүүдые түүрээгшэдэй мұрысөөн;
- Гоо басагадай «Дангина» мұрысөөн;
- Арадай гар урлалай үзэсхэлэн;
- Хубсаһа зохёогшодой харалга «Буряад хубсаһан: ёһо заншал ба оршон саг»;
- «Нангин бууса». Буряадуудай хубингаа ажаһуудал болон ажахы эрхилэлгын эрхим жэшээнүүд;
- Оршон үеын буряад дуунуудые гүйсэдхэгшэдэй мұрысөөн;
- Буряад ирагуу найруулгаар мұрысөөн;
- Бэшэмэл хүдэлмэринүүдэй мұрысөөн;
- Баримтата болон уран найханай кино
- Гэрэл зураг буулгагшадай харалга-мұрысөөн;
- «Алтан саг». Сурбалжалагшадай хүдэлмэринүүдэй мұрысөөн;
- Номуудай мұрысөөн.

**«БУРЯАД ХҮНЭЙ НЭГЭ ҮДЭР»
ГЭНЭН АРАДАЙ АМАН ЗОХЁОЛОЙ
БҮЛГЭМҮҮДЭЙ МҮРЫСӨӨН**

Мұрысөө эмхидхэгшэ: «Буряад Уласай уран бэлигэй түб» гэнэн соёлой бэе даанги эмхи зургаан

Мұрысөөнэй уг зорилгонууд:

- Арадай соёлой эрхим ёһо заншалнуудые нэргээлгэ, сахилга болон хүгжөөлгэ, аман зохёол ёһо руунь хубилгахын тула таарамжатай байдал байгуулгада туһалалга;
- Буряад хэлэнэй, арадай заншалта ажабайдалай ба ухаан сэдхэлэй соёлой аяараа байдал дэлгэрэлгэдэ таарамжатай арга нүхэсэл байгуулга;
- Уран найханай бүлгэмүүдэй гүйсэдхэлгын хэмжээнэй ургалтые урмашуулга;
- Буряад арадай заншал гуримуудые харуулһан арадай үндэнэн уран бүтээл хүгжөөлгэ.

Мұрысөө үнгэргэлгын эрхэ нүхэсэл ба гурим:

Арадай угсаатанай уг гарбалай (нютагай олондо мэдээжэ бодото аман зохёолой эшэ үндэнэнэй онсо илгаануудые түлөөлхэ ёһотой) талаар хүдэлдэг аман зохёолой бүлгэмүүд мұрысөөндэ хабаадаха.

Бүлгэмүүд 20 хүнхөө бүридэхэ.

Түлөөлгэ бүхэнхөө аман зохёолой нэгэ бүлгэм хабаадаха.

Эдэ бүлгэмүүд гэр бүлэнүүдэй ба литын-үйлэдбэриин, арадай хайндэрнүүдэй, залуушуулай наадануудай, зоной хуудал байдалай үзэгдэлнүүдэй хэһэгүүдые үндэһөөрнь шэнэлһэн зүжэглэмэл наада мұрысөөндэ табиха. Арадай аман зохёолой эрхим зүйлнүүд (дуунууд, хатар, хүгжэмэй зэмсэгүүд, магтаал соло түүрээлгэнүүд) эдэнэй түлэбүүдтэ оруулагдаха ёһотой. Хэр ургаа хойшо хабаадагшын можо нютагта абажа ябаһан тоглоо-нааданай хубсаһа хунарта болон хэрэгсэлнүүдтэ эдэ бүлгэмүүд онсо анхаралаа хандуулха зэргэтэй.

Наадан 20 минутын туршада үргэлжэлхэ зэргэтэй. Үгтэһэн сагһаа үлүү гаргабал, эсэсэй дүн доошолхо болохо.

Арадай заншалта соёлой элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшадһаа бүридэһэн шүүгшэдэй бүлэг бүлгэмүүдэй наадые сэгнэхэ.

Сэгнэлтын эрилтэнүүд:

- гүйсэдхэлгын өөрсэ ба һонин тала;
- нааданай аман зохёол бодото, үнэн зүрхэнхөө гүйсэдхэгдэхэ ёһотой;
- хизаар ороноо шэнжэлхы эли харагдаһан шэглэл;
- тайзанай оршондо тааруулалга;
- заншалта хубсаһан;
- нааданай хэрэгсэлнүүд.

Энэ мұрысөөндэ хабаадахын тула 2016 оной 6 һарын 1 болотор баталагдаһан түхэлэй мэдүүлгэ, сахим дэбтэр соо нааданай сагай ба ябасын хубаари Арадай уран бэлигэй түбтэ altarganarb@mail.ru гэхэн сахим хаягаар оруулха.

Тиһхэдээ нааданай сагай ба ябасын хубаариёе шүүгшэдэй бүлэгтэ гэжэ саарһан дээрэ тусгаар гаргаад, 670031, Улаан-Үдэ хото, Красногвардейскэ гудамжа, 32, РЦНТ гэхэн хаягаар оруулха.

Түрүүшын гурбан хуурида гараһан бүлгэмүүд илагшадай үнэмшэлгэнүүдээр, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаха.

«Алтаргана» Ехэ нааданай боложо байха үедэ Улаан-Үдэ хотын тайзанууд дээрэ тоглон хабаадаха эрхэдэ хүртэхэ.

Асуудалнуудаа 8 (301-2) 45-53-25 дугаарай хотын тогтомол утаһаар, 8 (9021) 60-30-14 дугаарай гар утаһаар холбоо тогтоожо шийдхэхэт. Зонхилогшо – Гармаева Нина Будаевна.

Буряадуудай Уласхоорондын «Алтаргана-2016»

гэхэн үндэһэн Ехэ нааданай

«БУРЯАД ХҮНЭЙ НЭГЭ ҮДЭР»

гэхэн мұрысөөндэ хабаадаха тухай нюур зааһан мэдүүлгэ

1. Хизаар, можо, аймаг, нютаг _____
2. Бүлгэмэй нэрэ _____
3. Хэнэй мэдэлэйб _____
4. Шуудан хаяг, утаһан/факс _____

5. Бүлгэмэй байгуулагдаһан он _____
6. Хүтэлбэрилэгшын обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ _____
7. Мүрысөөнүүд, харалгануудта хабаадалга, туйлаһан амжалтанууд
_____
8. Энэ нааданда хабаадаха түлэб _____
9. Хүтэлбэрилэгшын нюур зааһан дансын (паспорт) мэдээсэлнүүд
_____
10. Гэрэй хаяг: _____
11. Холбоо тогтоохо утаһан _____
12. Моторой тэмдэг (гар үзэг) _____
13. Харюусалгата нюурай моторой тэмдэг _____
14. E-mail: _____

БУРЯАД АРАДАЙ ДУУ ГҮЙСЭДХЭГШЭДЭЙ МҮРЫСӨӨН

Мүрысөө эмхидхэгшэ: Буряад Уласай арадай уран бэлигэй түб

Мүрысөөнэй ханаашалга ба зорилгонууд:

Буряад арадай соёлой баялиг сахин хүгжөөхэ, буряад арадай дуунуудые болон тэдэниие олон ондоо нютаг можонуудай гүйсэдхэлгын маягуудые дэлгэрүүлхэ, арад соо тиимэ ехээр дэлгэрээгүй дуунууд болон дуушадые элирүүлгэ, тэдэнэй бэлиг шадабариие мүлин хайжаруулга.

Мүрысөө үнгэргэлгын эрхэ нүхэсэл ба гурим:

Түлөөлгэ бүхэн доро үгтэһэн наһанай дүрбэн бүлэгтэ гүйсэдхэгшые табиha эрхэтэй:

- 1 бүлэг: 7 – 14 наһа оруулан
- 2 бүлэг: 17 – 30 наһан оруулан
- 3 бүлэг: 31 – 50 наһан хүрэтэр
- 4 бүлэг: 51 наһанһаа дээшэ.

Түлөөлэлгэ бүхэн наһанай бүлэгтэ нэгэ дуушаниие табиha эрхэтэй.

Мэргэжэлтэ дуушад, дуушадай тусхай хургуули түгэсэһэн, хүгжэмэй мэргэжэлтэ бүлэгүүдтэ ажалтай хүнүүд хабаадуулагдахагүй. Тиихэдэ урда жэлнүүдэй мүрысөөнүүдтэ наһанай ондоо хугасаада илажа гарагшад хабаадажа болохо.

Мүрысөөн хоёр шатаар үнгэргэгдэхэ.

Мүрысөөндэ хабаадагша хоёрдохи шатада дабтагдахагүй гурбан дуу бэлдэхэ. Хабаадагша абяа тодожо, сахим түхеэрэлгэ руу дамжуулдаг хэрэгсэл (микрофон, фонограмма) үгы дуулаха дуулаха. Мүрысөөнэй гол эрилтэ – гүйсэдхэгшын өөрынгөө можо нютагай дуу гүйсэдхэлгын маягта тааралдал.

1-дэхи шата:

1. Эндэ мүрысөөндэ хабаадагша өөрыгөө, уг гарбалаа 1 минутын туршада мэдүүлжэ хөөрэхэ.

2. Хабаадагша хоорондоо адли бэшэ хоёр дуу дуулаха, тиихэдээ нэгэ дуугаа хүгжэмэй арадай зэмсэг дахажа, нүгөөдэ дуугаа тиимэ зэмсэг үгыгөөр дуулаха.

2-дохи шата:

1. Хабаадагшад урда сагай уртын буряад дуу гүйсэдхэхэ.

Сэгнэлтын эрилтэнүүд:

- Гүйсэдхэгшын бэлигэй шэнжэнүүд;
- Тайзан дээрэ зохидоор, зүжэгшын түхэлтэй байлга;
- Дуунуудайнь мұрысөөнэй дүримэй эрилтэнүүдтэй зохилдол;
- Хубсаһан (арадай маягтай);
- Дуунай бии болоһон үе (танай багсаамжаар)

Мұрысөөнэй дүнгүүдые гаргалга:

Түрүүшын гурбан һуурида гараһан гүйсэдхэгшэд наһанайнгаа илгаа соо илагшадай Үнэмшэлгэнүүдээр, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаха. Эмхидхэлэй хорооноор «Арадай абдарһаа» гэжэ тусхай шагнал байгуулагдана. Мұрысөөндэ хабаадалгыг хүгжэмэй талаар, дуунай мэргэжэлээр, арадай заншалта соёлой талаар мэдээжэ ажал ябуулагшадһаа бүридэһэн шүүлгын бүлэг сэгнэхэ.

Мұрысөөндэ хабаадахын түлөө:

- дурадхагдаһан түхэлөөр мэдүүлгэ бариха;
- зохёохы намтар;
- сахим түхэлөөр гэрэл зурагаа оруулха.

Мұрысөөндэ хабаадахын түлөө 2016 оной 6 һарын 1 болотор баталагдаһан түхэлэй нюур зааһан мэдүүлгэ арадай уран бэлигэй түбтэ 670031, Улаан-Үдэ хото, Красногвардейскэ гудамжа, 32, РЦНТ гэхэн хаягаар, тиихэдэ altarganarb@mail.ru гэхэн сахим хаягаар оруулха.

Энэ мұрысөөндэ хабаадагшад «Алтаргана-2016» Ехэ нааданай ябажа байха үедэ Улаан-Үдэ хотын талмайнууд болон ендэрнүүд дээгүүр болохо тоглолтоннуудта хабаадаха, тиихэдэ мэдээжэ ажал ябуулагшадай мэргэжэлэй дүршэлөөр хэшээлнүүд, зохёохы уулзалганууд боложо байхаар хараалагданхай.

Асуудалнууд гараха байха. 8 (301-2) 45-53-25, 8 (9021) 60-30-14, 89085914939 гэхэн утаһануудаар холбоо тогтоожо, зонхилогшо Дондукова Дагзама Дондуковнаһаа харюунуудыг абаарайт.

Буряадуудай Уласхоорондын «Алтаргана-2016» гэхэн үндэһэн Ехэ нааданай «БУРЯАД АРАДАЙ ДУУ ГҮЙСЭДХЭГШЭД» гэхэн мұрысөөндэ хабаадаха тухай нюур зааһан мэдүүлгэ

1. Хизаар, можо, аймаг, нютаг _____
2. Хабаадагшын обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ гүйсэдөөр _____
3. Түрэхэн үдэр, һара, жэл _____
4. Уг гарбал _____
5. Наһанай ямар бүлэгтэ хабааданаб? _____

6. Мэргэжэл (хаана, хэзээ, ямар хургуули ямар мэргэжэлээр түгэсхөөб)

8. Мүрысөөнүүд, харалгануудта хабаадалга, туйлаһан амжалтанууд

9. _____

8. Холбоо тогтоохо утаһанай дугаар (заатагүй) _____

9. Ньюр зааһан дансын (паспорт) мэдээсэлнүүд _____

10. ИНН _____

11. Гүрэнэй тэдхэмжын гар даалгын үнэмшэлгын дугаар ____

12. Гүйсэдхэлгын түсэб _____

13. Дуушанда наадажа үгэгшэ хүгжэмшэдэй обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ

14. Мэдүүлгэ бэшэһэн саг: он, нара, үдэр: 2016 оной _____ нарын «____»

15. Танай ажаמידаралда болоһон һонин ушарнууд:

ҮЛГЭРШЭДЭЙ, МАГТААЛ ШҮЛЭГҮҮДЫЕ ТҮҮРЭЭГШЭДЭЙ МҮРЫСӨӨН

Мүрысөө эмхидхэгшэ: Буряад Уласай арадай уран бэлигэй түб

Мүрысөөнэй уг зорилгонууд:

- Үльгэршэд болон магтаал шүлэг түүрээгшэдэй гүйсэдхэлгын хургуули сахиха хэрэгтэ али болохоор туһалалга;
- Онсо өөрсэ гүйсэдхэгшэдые, түүрээгшэдые элирүүлгэ, тэдэнэй мэргэжэл шадабарие нарижуулга;
- Айхабтар баян аман зохёолтой танилсуулга, түүрээгшэдэй уран аргые мэдээжэ болгон дэлгэрүүлгэ.
- Бэрхэ гүйсэдхэгшэдһөө хургаал абалга, зохёохы харилсаан, үльгэр түүрээлгын аялгануудай баян тала, шүлэглэмэл хурса үгүүлэл – эдэ бүгэдые элирүүлгэ.

Мүрысөө үнгэргэлгын эрхэ нүхэсэл ба гурим:

Ганса гансаараа гүйсэдхэн түүрээдэг үльгэршэд, буряад магтаал шүлэг (магтаал, соло, бара) уран гоёор уншагшад (түлөөлгэ бүхэнһөө нэгэ хабаадагша) наһанай хоёр илгаагаар мүрысөөндэ хабаадаха:

1-дэхи бүлэг – 7-һоо 18 болотор наһанай;

2-дохи бүлэг – 19-һээ дээшэ наһанай.

Мүрысөөн нэгэ шатаар үнгэргэгдэхэ. Гүйсэдхэгшэ бүхэн нэгэ үльгэрһөө хэһэг уран гоёор, найхан найруулгатайгаар түүрээхэ (10-15 минута), тиигээд магтаал шүлэгэй зохёолнуудые өөрынгөө дураар гүйсэдхэхэ (энэнь 3 минутаһаа дээшэ байха ёһогүй). Тиихэдээ нютаг нютагайнгаа гүйсэдхэхэ ёһо заншалые хараада абаха шухала. Хуур гү, али морин-хуур дээрэ наадажа байгаад үльгэрнүүдые түүрээжэ болоно. Миндаһан дээрэ бэшэгдэһэн аялга хүгжэмые хэрэглэжэ болохогүй. Хабаадагшадай ээлжээн жээрэб таталгаар тодорхойлогдохо.

Мүрысөөндэ хабаадалгыг арадай заншалта соёлой талаар мэдээжэ ажал ябуулагшаднаа бүридэһэн шүүлгын бүлэг сэгнэхэ.

Сэгнэлтын эрилтэнүүд:

• Гүйсэдхэлгынгээ уран шадабаряар шагнагшадай анхарал эзэлжэ, тэдэниие үльгэрэйнгөө оршондо оруулга;

- Хэлэлгын, дуулалгын ба хүгжэмэй талаар шадабаринууд;
- Гүйсэдхэлгын өөрсэ ба дабтагдашагүй тала;
- Зүжэгшын маяг гаргалга;
- Хубсаһан.

Гурбан эрхим хабаадагшад илагшын үнэмшэлгэнүүдээр урмашуулагдаха.

Энэ мүрысөөндэ хабаадахын тула 2016 оной 6 харын 1 болотор баталагдаһан түхэлэй мэдүүлгэ 670031, Улаан-Үдэ хото, Красногвардейскэ гудамжа, 32, РЦНТ хаягаар байдаг арадай уран бэлигэй түбтэ altarganarb@mail.ru гэхэн сахим хаягаар оруулха, 8 (301-2) 45-51-35, 45-56-40 дугаарай хотын тогтомол утаһаар, 8 (9021) 60-30-14 дугаарай гар утаһаар холбоо тогтоожо асудалнуудаа шийдхэхэт. Зонхилогшо – Токуренова Нина Гармаевна.

Буряадуудай Уласхоорондын «Алтаргана-2016» гэхэн үндэһэн Ихэ нааданай «ҮЛЬГЭРШЭД БОЛОН МАГТААЛ ШҮЛЭГ ТҮҮРЭЭГШЭД» гэхэн мүрысөөндэ хабаадаха тухай нюур зааһан мэдүүлгэ

1. Хизаар, можо, аймаг, нютаг _____
2. Хабаадагшын обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ гүйсэдөөр _____
3. Түрэхэн он, нара, үдэр _____
4. Уг гарбал _____
5. Ажалладаг, хурадаг газар _____
6. Эзэлдэг тушаал _____
7. Мүрысөөнүүд, харалгануудта хабаадалга, туйлаһан амжалтанууд _____
8. Мүрысөөндэ гүйсэдхэхэ түлэб _____
9. Мэдээсэл абаһан газар (Обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ гү, али хэблэл) _____
10. Нюур зааһан дансын (паспорт) мэдээсэлнүүд _____
11. ИНН _____
12. Гүрэнэй тэдхэмжын гар даалгын үнэмшэлгын дугаар _____
13. Ажаһуудаг газарай хаяг _____
14. Холбоо тогтоохо утаһанай дугаар _____
15. Моторой тэмдэг (гар үзэг) _____
16. Харюусалгата нюурай моторой тэмдэг _____
17. E-mail: _____
18. Танай ажамидаралда болоһон һонин ушарнууд _____

ГОО БАСАГАДАЙ «ДАНГИНА» МҮРЫСӨӨН

Мүрысөө эмхидхэгшэ: Буряад Уласай арадай уран бэлигэй түб

Мүрысөөнэй уг зорилгонууд:

- Буряад арадай заншалта соёл, хэлэ шудалалгада, уран бүтээлдэ, гоё найхание сэгнэлгэдэ залуушуулай анхарал хандуулга;
- Зохёохы хэдэбтэй залуушуулай дундаһаа шэнэ нэрэнүүдые тодорүүлга;
- Залуушуулай зохёохы эрмэлзэл урмашуулга, гүйсэдхэлгын арга шадал найжаруулга.

Мүрысөө үнгэргэлгын эрхэ нүхэсэл ба гурим:

Мүрысөөндэ түлөөлгэ бүхэнһөө 16-һаа 20 хүрэтэр наһанай нэгэ нэгэ басаган хабаадуулагдаха. Буряад хэлэ заатагүй мэдэхэ ёһотой.

Мүрысөө үнгэргэлгын гуримууд:

- 1-дэхи үдэр. 10:00 саһаа – шэлэн абалгын шата;
- 2-дохи үдэр. 10:00 саһаа – түгэсхэлэй шата, шагналнуудые гардуулга.

Сэгнэлтын гол хэм хэмжүүр:

- Зохидоор ба өөрсэ маягаар өөрыгөө харуулалга;
- Түхэл шарайн зохид тала;
- Буряад хэлэ, ёһо заншалнууд ба гуримуудые мэдэлгэ;
- Оюун ухаан, сэдхэлэй сэнэг;
- Дуу, хатар гүйсэдхэхэ шадабари.

Мүрысөөнэй түлэб:

1. «Магтан дуулая угаа, нютагаа». Өөр тухайгаа, түрэл нютаг, уг гарбал тухайгаа урлалай элдэб шэглэлнүүдые, тэрэ тоодо буряад дуунай нэгэ бадагыг гүйсэдхэлгэтэйгөөр, уран хурса хөөрөөе оруулһан онсо өөрсэ соносхол-урилга. Энэ шатада хабаадагшын арадай хубсаһан өөрын можо нютагай маяг түхэлтэй байха зэргэтэй. 3 минуутын туршада;

2. «Сэдхэлэй баяр». Үндэһэн хатар гүйсэдхэлгэ. Тус бүжэгэй миндаһан дээрэ бэшэгдэһэн аялга хүгжэм сахим дэбтэр соо гү, али CD дээрэ үгтэхэ. Сагын – 2 минута;

3. «Оюун ухаанай уута». Буряад арадай түүхэ, заншал гуримуудые, угсаатанайнгаа эдэе хоол мэдэлгээр мүрысөөн;

4. «Аялга дуумни». Буряад дуу эрхим найнаар гүйсэдхэлгын мүрысөөн. Сагын – 3 минута хүрэтэр;

5. «Һаргама толон». Үдэһын гоёлой хубсаһа хунар ба гоёлтонуудые (мүнөөнэй буряад хубсаһа хунараа, үһээе гоё найханаар захиулһанаа, гоёлто зүүдхэлнүүдээ) харуулалга.

Түрүүшын эрхим гурбан хабаадагшад илагшын үнэмшэлгөөр, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаха.

Мүрысөөндэ хабаадалгыг арадай заншалта соёлой талаар мэдээжэ ажал ябуулагшадһаа бүридэһэн шүүлгын бүлэг сэгнэхэ.

Мэдүүлгэ үгэхэ болзор

Энэ мұрысөөндө хабаадахын тула 2016 оной 6 харын 1 болотор баталагдаһан түхэлэй мэдүүлгэ 670031, Улаан-Үдэ хото, Красногвардейскэ гудамжа, 32, РЦНТ хаягаар байдаг арадай уран бэлигэй түбтэ altarganarb@mail.ru. гэхэн сахим хаягаар оруулха. Утасын дугаар: (83012) 45-57-44, 45-51-35, 8(950)380-11-75. Зонхилогшо – Цыремпилов Алексей Станиславович

**Буряадуудай Уласхоорондын «Алтаргана-2016»
гэхэн үндэһэн Ехэ нааданай
ГОО БАСАГАДАЙ «ДАНГИНА»
гэхэн мұрысөөндө хабаадаха тухай нюур зааһан мэдүүлгэ**

1. Хизаар, можо, аймаг, нютаг _____
2. Хабаадагшын обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ гүйсэдөөр _____
3. Түрэхэн он, нара, үдэр _____
4. Уг гарбал _____
5. Ажалладаг, хурадаг газар _____
6. Эзэлдэг тушаал _____
7. Мұрысөөнүүд, харалгануудта хабаадалга, туйлаһан амжалтанууд _____
8. Мұрысөөндө гүйсэдхэхэ түсэб _____
9. Мэдээсэл абаһан газар (Обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ гү, али хэблэл) _____
10. Нюур зааһан дансын (паспорт) мэдээсэлнүүд _____
11. ИИН _____
12. Гүрэнэй тэдхэмжын гар даалгын үнэмшэлгын дугаар _____
13. Ажаһуудаг газарай хаяг _____
14. Холбоо тогтоохо утаһанай дугаар _____
15. Моторой тэмдэг (гар үсэг) _____
16. Харюусалгата нюурай моторой тэмдэг _____
17. E-mail _____
18. Танай ажаמידаралда болоһон һонин ушарнууд _____

АРАДАЙ ГАР УРЛАЛАЙ ҮЗЭСХЭЛЭН

Мұрысөө эмхидхэгшэ: Буряад Уласай арадай уран бэлигэй түб
Үзэсхэлэн-мұрысөөнэй уг зорилгонууд:

- Евраази түбидэ нэгэ дороо ажаһуудаг элдэб янзын буряад бүлэгүүдэй уран барималнуудай урлалай ба арадай уран бүтээлнүүдэй эрхим заншалнуудые үргэнөөр харуулалга;
- уран барималнуудай урлалай ба арадай уран бүтээлнүүдэй талаар арадай уран дархашуулай шэнэ нэрэнүүдые элирүүлгэ;
- буряад арадай уран дархашуулай согсолбори байгуулга;

- хүршэ можо нютагуудаар ба хари оронооршые ажаһуудаг буряад дархашуулай хоорондоо хаадгүй харилсаанай оршон байгуулга;

- дархашуулай мэргэжэлэй талаар шадабарие дээшэлүүлгэ;

Мүрысөө үнгэргэлгын эрхэ нүхэсэл ба гурим:

Үзэсхэлэндэ хабаадагшад:

- уран барималнуудай урлалай ба арадай уран бүтээлнүүдэй талаар бэлигтэн;

- уран барималнуудай урлалай ба арадай уран бүтээлнүүдэй талаар зохёохы ажалтай бүлэнүүд;

- уран барималнуудай урлалай ба арадай уран бүтээлнүүдэй талаар зохёохы ажалтай бүлгэмүүд.

Табигдаһан зохёол бүтээлнүүдэй уран хайханай шанар, ханаашалга бодолой онсо өөрсэ тала үзэсхэлэн-мүрысөөнэй гол эрхэ нүхэсэл болоно.

Удаадахи гаршагуудаар буряад үндэһэн гар урлалнуудай дархашуулай, бэлигтэнэй зохёолнууд түлөөлгэ бүхэнһөө үзэсхэлэндэ табигдаха гэбэл:

- модо отолжо, хиилэжэ мүн үйһөөр бүтээһэн уран зүйлнүүд;
- түмэр дабтажа, шудхажа, хиилэжэ бүтээһэн уран зүйлнүүд;
- зөөлэн эдээр бүтээһэн уран зүйлнүүд (булгайр, арһан, һеы, адуунай һүүл, дэлһэн, бүд);
- буряад зураг;
- угсаатанай түхэл шэнжэтэй гарай бэлэгүүд;

Үзэсхэлэн-мүрысөөнэй оршондо түлөөлгэ бүхэндэ уран зүйлнүүдээ харагшын нюдэн дээрэ бүтээхэ арга олгогдохо. Тиихэдээ уран дархан дарханай заншалта хубсаһатай, уран бүтээлээ дархалха өөрын эд хэрэгсэлтэй, зэмсэгүүдтэй, бүтээлээ дэлгэхэ түхээрэлгэтэй байха ёһотой.

Түлөөлгэ бүхэн үзэсхэлэндэ дэлгэһэн уран бүтээлнүүд тухайгаа хөөрөжэ үгэхэ (5 минута хүрэтэр).

Үзэсхэлэн-мүрысөөнэй дүнгүүдээр энэ урлалаар ойлгосо-мэдэсэтэй шүүгшэдэй бүлэг мүрысөөнэй заабари бүридэ 3-3 илагшадые тодоруулжа, тэдэндэ илагшын үнэмшэлгэ, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаха.

Мэдүүлгэ үгэхэ болзор:

Энэ мүрысөөндэ хабаадахын тула 2016 оной 6 нарын 1 болотор баталагдаһан түхэлэй мэдүүлгэ 670031, Улаан-Үдэ хото, Красногвардейскэ гудамжа, 32, РЦНТ хаягаар байдаг арадай уран бэлигэй түбтэ оруулха. Утасын дугаар: (83012) 45-55-82, altarganarb@mail.ru. сахим хаяг. Зонхилогшо – Эрдынеева Саржана Дашинимаевна.

Буряадуудай Уласхоорондын «Алтаргана-2016»

гэһэн үндэһэн Ехэ нааданай

«АРАДАЙ ГАР УРЛАЛАЙ ҮЗЭСХЭЛЭН»

гэһэн мүрысөөндэ хабаадаха тухай нюур зааһан мэдүүлгэ

1. Хизаар, можо, аймаг, нютаг _____
2. Хабаадагшын обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ гүйсэдөөр _____
3. Түрэхэн он, нара, үдэр _____

4. Уг гарбал _____
5. Ажалладаг, бурадаг газар _____
6. Эзэлдэг тушаал _____
7. Мүрысөөнүүд, харалгануудта хабаадалга, туйлаһан амжалтанууд _____
8. Мэдээсэл абаһан газар (Обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ гү, али хэблэл) _____
9. Ньюр зааһан дансын (паспортын) мэдээсэлнүүд _____
10. ИНН _____
11. Гүрэнэй тэдхэмжын гар даалгын үнэмшэлгын дугаар _____
12. Ажаһуудаг газарай хаяг _____
13. Холбоо тогтоохо утаһанай дугаар _____
14. E-mail: _____
15. Урда үеын туйлалтанууд _____
16. Ажабайдалда тохёолдоһон һонирхолтой үйлэ хэрэгүүд _____

ХУБСАҢА ЗОХЁОГШОДОЙ ХАРАЛГА «БУРЯД ХУБСАҢАН: ЁҢО ЗАНШАЛ БА ОРШОН САГ»

Мүрысөө эмхидхэгшэ: Буряад Уласай арадай уран бэлигэй түб

Мүрысөөнэй уг зорилгонууд:

- Буряад зоной заншалта хубсаһа урлаха, эсхэхэ ба оёхо арга шадабарида угсаатанайнгаа онсо өөрсэ ёһо заншалнуудые сахилга ба хүгжөөлгэ, ургажа ябаа үетэн болон залуушуулые арадай соёлой хэдэн зуугаад жэлнүүдһээ нааша ерэнэн заншалнууд дээрэ үндэһэлэн хүмүүжүүлгэ;
- Өөрсэ үндэһэн хубсаһа зохёон байгуулха ба оёхо хэрэгые сахин хүгжөөлгэ;
- Буряад зоной хубсаһанда хабаатай, зохихо элдэб хэрэгсэлнүүдые, шэмэглэлэй зүйлнүүдые оруулалсан, хубсаһанай түхэлэй мүнөөнэй эрилтээр хубсаһанай эрхим хайн түхэл маягуудые байгуулга;
- Нютаг нютагай буряад угсаата зоной жэлэй дүрбэн сагта үмдэхэ хубсаһанай маяг түхэлые, онсо илгаа шэнжэнүүдые үргэнөөр харуулалга;
- Хубсаһа урлаха, эсхэхэ ба оёхо талаар уран бэлигтэй шэнэ зохёогшодые болон шадамар бэрхэ оёдолшодые элирүүлгэ.

Мүрысөө үнгэргэлгын эрхэ нүхэсэл ба гурим:

Мэргэжэлтэ хубсаһа зохёогшод, хубсаһа зохёон байгуулдаг байшангууд, зохёохы бүлэгүүд, урлалай дээдэ гартан мүрысөөндэ хабаадаха. Мүнөө үеын буряад хубсаһанай мүрысөөн иимэ заабаринуудтай:

- Заншалта хубсаһан;
- Мүнөө үе сагта тааруулһан хубсаһан;
- «Үе сагайнгаа урда» маягай хубсаһан.

Заншалта хубсаһа тайзан дээрэ юрын зон харуулха. Харин мүнөө үе сагта тааруулһан болон «Үе сагайнгаа урда» маягай хубсаһа мэргэжэлтэ хубсаһа зохёогшодые, хубсаһа зохёон байгуулдаг байшангуудай “модель” басагадые хубсаһа харлганда хабаадуулхыетнай дурадханабди.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр нэрлэгдэһэн заабари бүридэ 3-3 хүндэ илагшын үнэмшэлгэнүүд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаха.

Мүрысөөндэ хабаадалгыг хубсаһа зохёохо, үзэмжэдэ табиha талаар, тиихэдэ арадай заншалта соёлой талаар мэдээжэ ажал ябуулагшадһаа бүридэһэн шүүлгын бүлэг сэгнэхэ.

Сэгнэлгын эрилтэнүүд:

- Хубсаһанай түхэлэй мүнөө үеын дэлхэйн эрилтэнүүдые үндэһэн хубсаһанда шадамараар тааруулалга;
- Хубсаһан оёгдоходоо сэбэрээр бүтэһэн байха ёһотой;
- Үнгэнүүдын зохидоор таараһан байха;
- Зохид дүрэ байгуулхын түлөө зүүдхэл гоёолтонууд, хубсаһанай хэрэгсэлнүүд, малгай, гутал зохидоор тааралдаха ёһотой;

Мүрысөөндэ табигдаһан хүдэлмэринүүд 10 балл хүрэтэр сэгнэгдэхэ.

Мэдүүлгэ үгэхэ болзор:

Энэ мүрысөөндэ хабаадахын тула 2016 оной 6 нарын 1 болотор баталагдаһан түхэлэй мэдүүлгэ 670031, Улаан-Үдэ хото, Красногвардейскэ гудамжа, 32, РЦНТ хаягаар байдаг арадай уран бэлигэй түбтэ оруулха. Утасын дугаар: (83012) 45-55-82, altarganarb@mail.ru. сахим хаяг. Зонхилогшо – Чимитова Маргарита Лудуповна.

Буряадуудай Уласхоорондын «Алтаргана-2016» хубсаһа зохёогшодой харалга «БУРЯАД ХУБСАҢАН: ЁҢО ЗАНШАЛ БА ОРШОН САГ» нюур зааһан мэдүүлгэ

1. Хизаар, можо, аймаг, нютаг _____
2. Хабаадагшын обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ гүйсэдөөр _____
3. Түрэнхэн он, нара, үдэр _____
4. Уг гарбал _____
5. Ажалладаг, һурадаг газар _____
6. Эзэлдэг тушаал _____
7. Мүрысөөнүүд, харалгануудта хабаадалга, туйлаһан амжалтанууд _____
8. Мэдээсэл абаһан газар (Обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ гү, али хэблэл) _____
9. Нюур зааһан дансын (паспорт) мэдээсэлнүүд _____
10. ИИН _____
11. Гүрэнэй тэдхэмжын гар даалгын үнэмшэлгын дугаар _____
12. Ажаһуудаг газарай хаяг _____
13. Холбоо тогтоохо утаһанай дугаар _____
14. Моторой тэмдэг (гар үзэг) _____
15. Харюусалгата нюурай моторой тэмдэг _____
16. E-mail: _____

**«НАНГИН БУУСА»
БУРЯАДУУДАЙ ХУБИИНГАА АЖАХУУДАЛ
БОЛОН АЖАХЫ ЭРХИЛЭЛГЫН ЭРХИМ ЖЭШЭЭНҮҮД**

Мүрысөө эмхидхэгшэ: Буряад Уласай арадай уран бэлигэй түб

1. Юрэнхы дүримүүд

1.1. Буряадуудай хубиингаа ажаһуудал болон ажахыгаа эрхилэлгын эрхим жэшээнүүдые харуулалга буряадуудай «Алтаргана-2016» гэхэн уласхоорондын Ехэ нааданай үедэ үнгэрнэ.

1.2. Харалгыг эмхидхэлшэд, хүтэлбэри бээлүүлэгшэд, үнгэргэгшэд гэхэдэ, Буряад Уласай хүдөө ажахын ба эдээ хоолой яаман, Ородой Холбооной Уласай Эрдэмэй Академиин Сибирийн таһагай Буряадай Эрдэмэй түб, В. Р. Филипповой нэрэмжэтэ Буряадай Хүдөө ажахын академи, «Буряад ороной хүдөө ажахы эрхилэгшэдэй нэгэдэл» ба Буряадай арадай уран бэлигтэнэй улас түрын харьяата түб.

1.3. “Буряадуудай заншалнуудай үндэһэн дээрэ ажаһуудал болон ажахы эрхилэлгын байдал, арга боломжо болон ерээдүй” гэхэн асуудалаар түхэрээн шэрээ үнгэргэхэ гуримаар үнгэргэгдэхэ. Хабаадагша бүлэг бүхэн ажабайдалаа зураглан, 20 минуутаһаа дээшэ бэшэ видеофильм дэлгэстэ харуулха.

1.4. Түхэрээн шэрээдэ ажахы эрхилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, эрдэмтэд, олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүд хабаадаха.

2. Харалгын ханаашалга ба зорилгонууд:

2.1. Хүдөөгэй эрхим байдалтайшуулыг мэдээжэ болгон дэлгэрүүлгэ энэ харалгын гол ханаашалга болоно.

2.2. Харалгын зорилгонууд:

- Мал ажахы эрхилэлгын аша үрэтэй талыг харуулалга;
- хүдөөгэй малшанай дүрэ хайн таланһаань харуулалга;
- хүдөөгэй хубиин ажахы эрхилдэг бүлэнүүдтэ мэдээсэлэй шэнэ онол аргуудыг ба Интернет нэбтэрүүлгэ, тэдэнэй ажаһуудал ба ажахы эрхилэлгэдэ хэрэгтэй эд хэрэгсэлнүүдээр хангалга;
- газартаа бодолготой наринаар хандалга ба хэрэглэлгэ, байгаалидаа гамтай наринаар хандалга, шэнэ онол аргуудыг шадамар бэрхээр, аша үрэтэйгөөр нэбтэрүүлгэ.

3. Харалга бэлдэлгын ба үнгэргэлгын шатанууд:

3.1. Харалга-мүрысөөн 2015 оной юһэн нарын нэгэнһээ гурбан шатаар үнгэрхэ.

1-дэхи шата – 2015 оной юһэн нарын нэгэнһээ сэнхир дэлгэстэ жэлэй 4 сагай зураг буулгалга;

2-дохи шата – 2016 оной зургаан нарын 1 болотор сэнхир дэлгэстэ буулгагдаһан зурагта элидхэл бэлдэхэ;

3-дахы шата – харалгада хабаадаха тухай мэдүүлгэ 2016 оной зургаа нарын 6 болотор. 2016 оной зургаан нарын 7-һоо зургаан нарын 30 болотор харалгын дүн гаргалга.

3.2. Ажахы эрхилэлгын ашаг үрэ. Харюулалгын аргаар мал ажал эрхилэлгын заншалнуудай үндэһэн дээрэ ажахы эрхилэлгын ашаг үрэ.

3.2.1. Байдал хуудалдаа, ажахы тойрон барилгадаа гамтайгаар, нюдэндэ уринаар хандаса, ажалдаа өөрынгөө хандасые зохидоор тааруулалга;

3.2.2. Үйлэдбэрилэгдэһэн ба худалдаанда гараһан эдэй үнгэрһэн жэлтэй сасуулхада дээшэлһэн ушар;

3.2.3. 2014-2015 онуудай туршада ажалай хууринуудые бии болголго;

3.2.4. хубиингаа ажабайдал ба ажахы эрхилэлгэдээ мүнөө үеын онол аргуудууд мэдээсэл нэбтэрүүлгэ ба хэрэглэлгэ;

3.2.5. адуу малай тоо толгойн олошоролго;

3.2.6. үйлэдбэридөө мүнөө үеын онол аргуудые хэрэглэлгэ;

3.2.7. Эд буйлуулха ба худалдаха дүршэл.

3.3. Ажахы эрхилэгшын мүнөө үеын гэр байра

3.3.1. Ажагуудаг гэрээ, бусад барилгануудаа болон буусаяа болбосон түхэлтэй болголго;

3.3.2. Бэе махабадта хорогүй элшэ хүсэ хэрэглэлгэ, тэдэниие хэрэглэхэ мүнөө үеын онол аргууд;

3.3.3. Ажахы эрхилэлгэдээ мүнөө үеын мэдээсэлэй онол аргуудые нэбтэрүүлгэ.

3.4. Ажахы эрхилэгшын гэр бүлэ

3.4.1. Ажахы эрхилэгшын бүлын гүйсэд, дүүрэн тала;

3.4.2. Бүлын олон хүүгэдтэй, тэдэнээ хүмүүжүүлгэ харуулһан тала;

3.4.3. Ажахы эрхилэгшын бүлэдэ түрэлэй ба ажалай холбоон;

3.4.4. Ажахы эрхилэгшын бүлэдэ үе дамжаһан холбоон, аха наһатанаа хүндэлэлгэ;

3.4.5. Ажахы эрхилдэг бүлын ниитэ эдэбхи үүсхэл, тосхонойнгоо ажабайдалда оруулдаг нүлөөн.

4. «Алтаргана-2016» гэхэн Уласхоорондын нааданда хабаадаһан можо нютаг бүхэнһөө нэгэ ажахы оруулагдаха.

1. Хүдөө ажахы эрхилжэ эд үйлэдбэрилдэг, худалдадаг, Уласхоорондын “Алтаргана-2016” нааданда хабаадажа байһан можо нютаг орондоо бүридхэлдэ абтаһан ажахы харалгада хабаадуулагдаха.

2. Харалгада хабаадаха гуримууд ба хэрэгтэй дансанууд:

- мэдүүлгэ;

- элидхэл;

- ажахыгаа, гэр бүлынгөө байдал бүхы талаһаань харуулһан дэлгэстэ буулгагдаһан зураг

3. Хэрэг дансанууд тусагаар даалгабаритай бүлэгтэ саарһан дээрэ ба сахим аргаар оруулагдаха.

— хэрэг дансануудаа сахим аргаар оруулхадаа Word хэбтэ оруулаад, иимэ хаягаар ябууларайт: bbalzhirov@yandex.ru

4. Хабаадагшадай оруулһан мэдээсэлнүүд дүн гаргалгаһаа бэшэ газарта хабаадагшын зүбшөөл үгы хэрэглэгдэхэгүй.

5. Мүрысөө эмхидхэгшэд:

5.1. харалгада хабаадаха асуудалнуудаар ойлгууламжын хүдэлмэри ба зүбшэл үнгэргэнэ

5.2. харалгада хабаадаха гэжэ оруулһан хэрэг дансануудыень гуримшуулга

5.3. Бэлэдхэл ябуулна гэбэл:

- тусагаар даабаритай бүлэгэй хараха хэрэг дансануудые;
- харалгын дүнгүүдээр олондо мэдээсэл тараадаг эмхинүүдые мэдээсэлнүүдээр хангалга.

Харалгада хабаадалгые бэлдхэлдэ, хабаадалгада эбээн тэдхэгшэдэй анхарал хандуулга.

5.4. Илажа гарагшадта шагналнуудые гардуулгые эмхидхэлгэ

6. Харалга үнгэргэлгэ ба дүн гаргалга

6.1. Дүн гаргаха эрхэтэй тусгаар шүүгшэд харалгын дүн гаргажа, 3 илагшадые тодоруулна.

«НАНГИН БУУСА»

Буряадуудай хубиннгаа ажаһуудал

**болон ажахыгаа эрхилэлгын эрхим жэшээнүүд
гэһэн мүрысөөндэ хабаадаха тухай нюур зааһан мэдүүлгэ**

Элидхэлшэ _____

Хубийн ажалай буусын байдаг газар (аймаг, тосхон) _____

Ажаһуудаг газар _____

Шуудан хаяг _____

Утаһанай дугаар (тогтоомол утаһан, гар утаһан) _____

Сахим хаяг _____

Хубийн ажахы толгойлогшын обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ _____

ОРШОН ҮЕЫН БУРЯАД ДУУНАЙ МҮРЫСӨӨН

1. Юрэнхы дүримүүд

1.1. Мүрысөө эмхидхэн байгуулагша – «П.И. Чайковскийн нэрэмжэтэ урлалай дунда мэргэжэлэй хургуули» гэһэн Буряад Уласай хуралсалай бээ дааһан эмхи зургаан.

1.2. Мүрысөөнэй зорилгонууд:

Оршон үеын дуунуудые гүйсэдхэлгые хүгжөөхэ, уран найханай талыень үргэхэ, дуушадай шадабари дээшэлүүлхэ, залуу дуушадые дэмжэхэ, бэлигтэй залуушуулые элирүүлхэ ханаашалгаар үнгэргэгдэнэ.

Мүрысөөнэй зорилго: буряадуудай оршон үеын үндэһэн дээрэ дуу гүйсэдхэлгын соёл ба шадабарие бэе бээнһээ халан абалга, бага тайзанай хэмжүүртэ дуунуудые гүйсэдхэлгые дэлгэрүүлгэ, шэнэ дуушад болон бүлгэмүүдые элирүүлгэ ба али болохоор дэмжэлгэ, холо ойрын орон нютагуудтай соёлой талаар харилсаагаа үргэдхэлгэ, зохёохы дүршэлөө халан абалга, шэнэ зохёохы түлэбүүдые байгуулгые дэмжэхэ.

2. Мүрысөөнэй дүримүүд ба гуримууд:

2.1. Бэлигтэй гүйсэдхэгшэд, дуунай ямаршые түрэл зүйлдэ хамаагүй, мұрысөөндэ уригдана.

2.2. Мұрысөөн иимэ нэрлэгдэһэн заабаринуудаар үнгэрхэ:

2.2.1. Оршон үеын (эстрадна) буряад дуу гүйсэдхэгшэд;

2.2.2. Оршон үеын буряад дуу зохёогшод;

2.2.3. Дэлгэстэ харуулхаар буулгагдаһан дуун

2.3. Оршон үеын буряад дуу гүйсэдхэгшэд наһанай хоёр бүлэгтэ хубаарха:

- 1 бүлэг – 7-һоо 14 наһа оруулан;
- 2 бүлэг – 17 наһанһаа дээшэ.

2.4. Наадан-мұрысөөндэ хабаадагша маяг болон удхаараа хоёр ондоо дуунуудые тушааха ёһотой.

2.5. «Оршон үеын буряад дуу зохёогшод» гэжэ нэрлэгдэһэн мұрысөөнэй заабарида 2014 онһоо эхилжэ бэшэгдэһэн дуунууд орохо ёһотой. Эндэ хүгжэм ба үгэнүүдые зохёогшод сэгнэгдэхэ. Зохёогшод бэшэгдэһэн хүгжэм үгэнүүдтэйнэ Finale, Sibelius гэхэн хэб соо тушааха. Дуунай үгэнүүд саарһан дээрэ мұн сахим аргаар тушаагдаха.

2.6. «Дэлгэстэ харуулхаар буулгагдаһан дуун – видеоклип» гэжэ нэрлэгдэһэн заабарида 2014 онһоо эхилжэ бэшэгдэһэн дуун абтаха. Дуун буряад хэлэн дээрэ бэшэгдэһэн байха. Дуун 2016 оной нэгэ һарын нэгэнһээ дүрбэн һарын 30 болотор 03-kol@mail.ru гэхэн сахим хаягаар оруулагдаха ёһотой. Мұрысөө эмхидхэгшэд 2016 оной табан һарын нэгэнһээ зургаан һарын 30 болотор тэрэ дууень юртэмсын бусайдаһан соо www.altargana.info буудалда оруулха, харагшадай һайшааһан тэмдэгээр сэгнэгдэхэ.

2.7. Наадан-мұрысөөндэ хабаадагша эндэ дурадхаһан дуунуудаа гүйсэдхэхэ эрхэтэй байһанаа найдуулха ёһотой. Зохёолшодой эрхэнүүдые сахидаг эмхи зургаануудтай гаража боломоор харилсаануудаа өөр дээрээ даажа абаха ёһотой.

2.8. Бұхы хабаадагшад тоглооной хубсаһаар болон «амидаар» дуугаа гүйсэдхэхэ.

2.9. Наадан-мұрысөө сэгнэлтын эрилтэнүүд:

- гүйсэдхэлгын шадабари;
- гүйсэдхэхэн зохёолойнэ өөрсэ болон үндэхэн шэнжэ;
- тайзан дээрэ бээе харуулха шадабари, дүршэл.
- дуунай удхые харуулһан тала

2.10. Хүгжэм зохёогшодые сэгнэлтын эрилтэнүүд:

үндэхэн хүгжэмэй баяниие харуулһан, түхэл маягаараа, доторойнгоо аялгаар илгарһан байлга;

- удхатай байлга, тэрээндээ тааралдал;
- дуунай үгэнүүдэй баяниие харуулһан;
- хүгжэмэй, тэрэниие зохёолгын өөрсэ тала;
- һанаашалгын эли харагдаһан таланууд;
- үгэнүүдэйнэ баян тала.

2.11. «Оршон үеын (эстрада) буряад дуу гүйсэдхэгшэд» ба «Оршон үеын буряад дуу зохёогшод» гэхэн нэрлэгдэхэн заабаринуудта 3-3 илагшад тодоруулагдажа, тэдээндэ илагшын үнэмшэлгэнүүд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаха. Тиихэдэ «Дэлгэстэ харуулхаар бэшэгдэхэн дуун – видеоклип» гэжэ нэрлэгдэхэн заабарида нэгэ хүндэ илагшын нэрэ зэргэ олгогдохо.

«ОРШОН ҮЕЫН БУРЯАД ДУУНАЙ МҮРЫСӨӨНЭЙ» НЮУР ЗААҢАН МЭДҮҮЛГЭ

1. Хизаар, можо, аймаг, нютаг _____
2. Хабаадагшын _____ обог, _____ нэрэ, _____ эсэгийн _____ нэрэ
гүйсэдөөр _____
3. Нэрлэгдэхэн заабари _____
4. Ажалладаг, һурадаг газар _____
5. Эзэлдэг тушаал _____
6. Дуушанай, шуулгын түрэхэн он, һара _____
7. Мүрысөөнүүд, харалгануудта хабаадалга, туйлаһан амжалтанууд
_____
8. Эрхилэгшэ багшын нэрэ, обог _____
9. **Нэгэдэхи дуун – дуунай нэрэ**
– Хүгжэм зохёогшо
– Үгэнүүдыеень зохёогшо
– Дуу шэмэглэгшэ
– Дуунай хэмжүүр
– Дуунай байгуулагдаһан саг
Хоёрдоху дуун – дуунай нэрэ
– Хүгжэм зохёогшо
– Үгэнүүдыеень зохёогшо
– Дуу шэмэглэгшэ
– Дуунай хэмжүүр
– Дуунай байгуулагдаһан саг
10. ИНН _____
11. Гүрэнэй тэдхэмжын гар даалгын үнэмшэлгын дугаар ____
12. Гэрэй хаяг _____
14. Холбоо тогтоохо утаһанай дугаар _____
15. Моторой тэмдэг (гар үзэг) _____
16. Харюусалгата нюурай моторой тэмдэг _____

Мүрысөөндэ хабаадахын түлөө оруулха:

- Мэдүүлгэ (1-дэхи хабсаргалта) 2016 оной зургаан һарын 1 болотор иимэ хаягаар: Буряад Улас, Улаан-Үдэ хото, Илалтын үргэн сүлөө, 17, тогтомол утаһан/факс 8(3012) 20-44-92; 8(3012) 20-04-40, гар утаһан 8 902 1 61 02 77, сахим хаяг – E-mail: 03-kol@mail.ru
- хабаадагшын нюур зааһан данса-паспортын нэгэдэхи нюурай хуулбари;
- зохёохы намтар;

- уран аргаар бүтээгдэхэн гэрэл зурагаа (3 шэрхэг хүрэтэр);
- сахим дэвтэр соо дахажа дуулаха хүгжэмөө – фонограмма (–1) хабаадагшын обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ заажа. Бүлгэмэйнгөө нэрэ, үгэ, хүгжэм зохёогшодоо нэрлэхэ;
- «Дэлгэстэ харуулха дуунай клип – Видеоклип» гэжэ нэрлэгдэхэн мұрысөөндэ хабаадагша дуунайнгаа уран хайханаар буулгаһан клип эльгээхэ.

БУРЯАД ИРАГУУ НАЙРАГАЙ МҮРЫСӨӨН

Мұрысөө эмхидхэгшэ: Буряад Уласай үндэхэтэнэй номой һан
Һанаашалга ба зорилгонууд:

- Энэ мұрысөөн буряад хэлэн дээрэ бэшэдэг бэлигтэй залуу уран шүлэгшэдые, яруу найрагшэдые элирүүлхэ, эрхим зохёолнуудыень хэблэхэ, зохёохы ургалтыень, тиихэдэ мэдээжэ болохо ябадалыень дэмжэхэ зорилготой үнгэргэгдэнэ.
- Мұрысөөн олоной нюдэн дээрэ олоной хабаадалгатай үнгэрхэ. Тиигэжэ буряад хэлэн дээрэ бэшэдэг бэлигтэй шүлэгшэдые зоной урда харуулха, тэдэнэй зохёохы ургалтада болон мэдээжэ болохо ябадалда нүлөөлхэ.

Мұрысөө үнгэргэхэ эрхэ нүхэсэл ба гурим:

Буряад соёлдо, хэлэндэ, уг гарбалда, үндэхэн заншалнуудта болон буряадуудай мүнөө үеын баялигуудта хабаатай шүлэгүүд абтаха.

Түлөөлгэ бүхэнһөө буряад хэлэн дээрэ бэшэдэг, можо нютагуудайнгаа мұрысөөндэ илажа гараһан 1-3 шүлэгшэд (нютаг можонуудтаа диилэжэ гараашад) мұрысөөндэ хабаадаха аргатай.

Мұрысөөнэй нэрлэгдэхэн заабаринууд:

- 16-һаа 35 һаһан хүрэтэр шүлэгшэдэй бэшэхэн 3-һаа үлүү бэшэ эрхим шүлэг (поэмэ, соло, магтаал, гуниг).
- 35 һаһанһаа дээшэ шүлэгшэдэй бэшэхэн 3-һаа үлүү бэшэ эрхим шүлэг (поэмэ, соло, магтаал, гуниг).

Уласхоорондын мұрысөөнэй дүнгүүдээр 2 нэрлэгдэхэн заабарида 3-3 илагшад нэрлэгдэжэ, тэдээндэ илагшын үнэмшэлгэнүүд барюулагдаха (дүн хамта 6 илагшад).

Мұрысөөн 3 шатаһаа бүридэнэ:

1-дэхи шата: гүн ухаанай ба уянгын шэглэлтэй шүлэгүүдые мұрысөөнэй гуримаар шагналга;

2-дохи шата: хоёрдохи шатада ороһон зохёолнуудай нэгыень мұрысөөнэй гуримаар шагналга;

3-дахи шата: түгэсхэлэй шатада орогшод 5 минутын турша соо шүүтшэдэй бүлэгэй нэрлэхэн эрилтын хэмжээндэ ябууд бэшэлгэ харуулха.

Сэгнэлгын эрилтэнүүд:

- Бэшэлгын дүршэл харуулалга
- Зохёолойнь сэдхэл дайралга, шүлэгшын хубиин хандаса;
- Шүлэгэй ба доторой хэмжүүрэй олон янза;
- Түрэл хэлэнэй баялиг, үндэхэн зэргэсүүлгэнүүд, дүрэнүүд;
- Зохёолой дабтагдашагүй тала.

Шүүгшэдэй бүлэг 5 баллай гуримаар зохёолнуудыг сэгнэхэ

Мүрысөөнэй зохёолнуудыг мэдээжэ сурбалжалагшад, уран зохёолшод, эрдэмтэднээ бүридэһэн шүүлгын бүлэг сэгнэхэ. Шүүлгын бүлэгэй түрүүлэгшыг «Алтаргана-2016» Ехэ наада эмхидхэн үнгэргэгшэ орон нютагай Эмхидэхэлэй хороон нэрлэн баталха.

Мүрысөөндэ хабаадаха тухай мэдүүлгэ оруулха гурим

- 2016 оной 6 нарын 1 болотор мэдүүлгэ оруулха.
- Мэдүүлгэнүүдээ эмхидхэлэй хорооной konburpoez16@mail.ru гэхэн сахим хаяг дээрэ, үгышыг наа иимэ шуудан хаягаар ябуулха: 670000, Улаан-Үдэ хото, Ербановай гудамжа, 4. Буряад Уласай үндэһэтэнэй номой хан. Шэнэ онол аргуудтаа ниитэ харилсаанай таһаг.

Нюур зааһан мэдүүлгын түхэл:

1. Обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ
2. Нюуса нэрэ (өөрын дураар)
3. Уг гарбал
4. Түрэхэн он, нара, үдэр
5. Ажалай (хуралсалай) газар
6. Хаяг
7. Холбоо тогтоохо утаһан
8. Сахим хаяг
9. Хуряангы намтар
10. Зохёолой нэрэ
11. Word хэб соо оруулагдаһан шүлэглэмэл зохёол

Асуудалнуудай гарабал, иимэ утаһаар холбоо тогтоогоойт:

Буряад Уласай үндэһэтэнэй номой хан. Утаһан: 8 (3012) 219190; 214857.

БЭШЭМЭЛ ХҮДЭЛМЭРИНҮҮДЭЙ МҮРЫСӨӨН

Мүрысөө эмхидхэгшэ:

Буряад Уласай үндэһэтэнэй номой хан

Һанаашалга ба зорилгонууд:

- Буряад хэлэ сахин хүгжөөлгыг, сүлөө маягаар бага хэмжээнэй, тиихэдээ буряад арадай, Буряад дайдын һүлдэ тэмдэгүүдыг харуулан бэшэгдэһэн зохёолнуудыг дэмжэлгэ;
- Бага хэмжээнэй эрхим зохёол шэлэн абалга, дэлгэрүүлгэ;
- Мүрысөөндэ хабаадагшадай эрхим зохёолнуудыг хэблэлгэ.

Мүрысөө үнгэргэлгын эрхэ нүхэсэл ба гурим:

Мүрысөөндэ түлөөлгэ бүхэнһөө нэгэ нэгэ зохёолшо хабаадуулагдаха (нютаг можонуудтаа диилэжэ гараһан зохёолшод). Мүрысөөндэ табигдаһан бага хэмжээнэй зохёол элдэб шэглэлээр бэшэгдэһэн байжа болохо.

Мүрысөөндэ орохо хүдэлмэри иимэ һэдэбүүдтэй байха: Буряад дайдын, буряад арадай ерээдүй ямар байха гэжэ харанабта? (эндэ түрэл хэлэн, тоонто нютагай байдал, байгааһин байдал, соёл, заншал гуримууд болон бусад).

Мүрысөөнэй нэрлэгдэһэн заабаринууд:

- Хүүгэдэй дунда буряад хэлэн дээрэ эрхим бага хэмжээнэй зохёол (12-хоо 16 наһан хүрэтэр);
- Залуушуулай дунда буряад хэлэн дээрэ эрхим бага хэмжээнэй зохёол (16-һаа 35 наһан хүрэтэр);
- Ехэ наһатанай дунда буряад хэлэн дээрэ эрхим бага хэмжээнэй зохёол (35 наһанһаа дээшэ).

Уласхоорондын мүрысөөнэй дүнгүүдээр 3 нэрлэгдэһэн заабарида 3-3 илагшад нэрлэгдэжэ, тэдээндэ илагшын үнэмшэлгэнүүд барюулагдаха. (дүн хамта 9 илагшад).

Мүрысөөн хоёр шатаһаа бүридэнэ:

- 1-дэхи шата – мүрысөөнэй гуримаар зохёол шагналга;
- 2-дохи шата – 30 минуутын туршада буряад хэлэн дээрэ бага хэмжээнэй бишыхан зохёол бэшэхэ. (Юун тухай бэшэхые шүүгшэдэй бүлэг нэрлэхэ)

Сэгнэлгын эрилтэнүүд:

- Удхыень дүүрэн харуулалга;
- Ухаанай ба бэшэлгын зүб тала;
- Удхыень заншалта гуримһаа ондоогоор, үнэн зүрхэнһөө харуулалга;
- Уран найханай талаар дүйтэй байлга;
- Хэлэнэй баялиг;
- Сэхэ хэлэлгэнүүдые хэрэглэхэдээ, хэнэй бодол гү, али бэшэһэн, хаанаһаа абтаһан бэ гэжэ харуулалга.

Шүүгшэд 5 баллай гуримаар зохёолнуудые сэгнэхэ

Мүрысөөнэй зохёолнуудые мэдээжэ сурбалжалагшад, уран зохёолшод, эрдэмтэдһээ бүридэһэн шүүлгын бүлэг сэгнэхэ. Шүүлгын бүлэгэй түрүүлэгшые «Алтаргана-2016» Ехэ наада эмхидхэн үнгэргэгшэ орон нютагай Эмхидэхэлэй хороон нэрлэн баталха.

Зохёолнуудаа оруулха гурим:

Мэдүүлгэнүүд 2016 оной 6 нарын 1 болотор абтаха.

Оруулха зохёолнуудаа шэмэглэхэ талаар эрилтэнүүд:

- Бага хэмжээнэ зохёол А4 түхэлэй 3 хууданһаа ехэ бэшэ хэмжүүртэй, иимэ гуримаар бэшэгдэһэн байха гэбэл:
- Times New Roman дээрэ үзэгэй 14-дэхи хэмжүүрээр, сагаан талмайнь хэдэн талаһаань 2 см. мүнүүдэй хоорондо 1,5 зай байха.
- Мэдүүлгэнүүд сахим гуримаар иимэ хаягаар абтаха: konburpoez16@mail.ru үгышые һаа 670000, Улаан-Үдэ хото, Ербановай гудамжа, 4, Буряад Уласай үндэһэтэнэй номой һан. Шээнэ онол аргуудууд аар ниитэ харилсаанай таһаг гэхэн хаягаар оруулхада болохо.

Нюур зааһан мэдүүлгын түхэл:

1. Обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ
2. Нюуса нэрэ (өөрын дураар)
3. Уг гарбал
4. Түрэхэн он, һара, үдэр
5. Ажалай (һуралсалай) газар

6. Хаяг:
7. Холбоо тогтоохо утаһан:
8. Сахим хаяг:
9. Хуряангы намтар
10. Зохёолой нэрэ
11. Word хэб соо оруулагдаһан бага хэмжээнэй зохёол

Асуудалнуудай гарабал: Буряад Уласай үндэһэтэнэй номой һан, утаһан 8 (3012) 219190, 214857.

БАРИМТАТА БА УРАН ХАЙХАНАЙ КИНОГОЙ МҮРЫСӨӨН

Мүрысөө эмхидхэгшэ: Буряад Уласай үндэһэтэнэй номой һан
Һанаашалга ба зорилгонууд:

- Буряад соёлой оюун ухаанай дайдые хамгаалга;
- Баримтата киногой ябадалда шэнэ түхэл шэнжэнүүдые бэдэрэлгэ, буряадуудай түүхын ба соёлой шийдхэхээр болоһон асуудалнуудые харуулалга;
- Баримтата ба уран хайханай кино буулгагшадые дэмжэлгэ ба урмашуулга;
- Мүрысөөнэй гуримаар харуулалга (киногой танхим соо, сэнхир дэлгэстэ, Интернет соо) буряад хэлэ, түүхын ба соёлой баялигуудые, буряадуудай заншалнуудые дэлгэрүүлхын түлөө.

Мүрысөө үнгэргэхэ эрхэ нүхэсэл ба гурим:

- Мүрысөөндэ буряад арадай түүхэ, соёл ба заншал гуримуудые харуулһан шанар хайнтай хүдэлмэринүүд (баримтата ба уран хайханай кино) табигдаха ёһотой.
- Мүрысөөндэ табигдаһан хүдэлмэринүүд баримтата ба уран хайханай мэргэжэлтэ хүдэлмэринүүдэй эрилтэнүүдтэ харюусама байха ёһотой.
- Мүрысөөндэ табигдаһан хүдэлмэринүүд 2014 онһоо хойшо буулгагдаһан байха ёһотой.
- Түлөөлгэ бүхэнһөө нютаг можонуудтаа диилэжэ гараһан 1-3 кино мүрысөөндэ абтаха.

Буряад хэлэнһээ гадуур хэлэн дээрэ байгуулагдаһан баримтата гү, али уран хайханай кино мүрысөөндэ абтахадаа, тэрэнэй зурагай саана абьян буряад хэлэн дээрэ гү, али дэлгэс дээрэ буряад хэлэн дээрэ бэшэгдэһэн байха ёһотой. Кино бүтээгшэдэй нэгэн энэ киногоо мүрысөөндэ бэеэрэ хабаадажа табиха.

Ехэ нааданай нэрлэгдэһэн заабаринууд:

- «Эрхим баримтата кино»
- «Эрхим уран хайханай кино»
- «Зураг буулгагшын эрхим хүдэлмэри»
- «Найруулагшын эрхим хүдэлмэри»

Уласхоорондын мұрысөөнэй дүнгүүдээр 4 нэрлэгдэһэн заабарида 1-1 илагшад нэрлэгдэжэ, тэдээндэ илагшын үнэмшэлгэнүүд барюулагдаха. (Дүн хамта 4 илагшад).

Сэгнэлтын эрилтэнүүд:

- Киногой удхые зохёохы дүүрэн хэмжээндэ харуулалга;
- Киногой ниитэ удха шанар;
- Киногой өөрсэ тала, үндэһэн илгаа

Мұрысөөнэй зохёолнууды кино үйлэдбэрийн болон соёл, урлалай талаар мэдээжэ ажал ябуулагшаднаа бүридэһэн шүүлгын бүлэг сэгнэхэ. Шүүлгын бүлэгэй түрүүлэгшы «Алтаргана-2016» Ехэ наада эмхидхэн үнгэргэгшэ орон нютагай Эмхидэхэлэй хороон нэрлэн баталха.

Хүдэлмэринүүдээ мұрысөөндэ оруулха гурим:

Мұрысөөндэ хабаадаха тухай мэдүүлгэ, тэрэ мэдүүлгэтэй суг эмхидхэн байгуулагшадай олзын шэглэлһээ гадуур харуулха эрхы харуулһан хэлсээн байха ёготой. Мэдүүлгэ 2016 оной зургаан нарын 15 болотор оруулагдаха.

Мэдүүлгэтэй суг оруулха:

- Киногой хуулбари DVD, AVI гү, али HD хэб соо. Тэндэ зохёон байгуулгшадай обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ, холбоо тогтоохо арганууд, киногой нэрэ, байгуулагдаһан он хабсаргалта боложо оруулагдаха;
- Найруулагшын болон зураг буулгагшын хуряангы намтар;
- Кино буулгажа хабсаргадаг студи тухай тобшо мэдээсэл.

Мэдүүлгэ Буряад Уласай үндэхэтэнэй номой ханда 670000, Улаан-Үдэ хото, Ербановай гудамжа, 4, Улас түрын харьяата мэдээсэлэй түб (РИЦ) гэхэн хаягаар оруулагдаха. Холбоо тогтоохо арганууд: ricmk@mail.ru, exexelen@gmail.com гэхэн сахим хаяг ба +7 3012-214-857 утаһанай дугаар.

Нюур зааһан мэдүүлгын түхэл:

1. Мұрысөөндэ хабаадагшын орон нютагай нэрэ (Ородой Холбооной можо нютагууд)
2. Байгуулагшадай обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ, Уг гарбал
3. Мұрысөөндэ табигдажа байһан хүдэлмэрийн нэрэ
4. Хүдэлмэри тухай тобшо мэдээсэл (5 мэдүүлэлһээ дээшэ бэшэ)
5. Хүдэлмэрийн сагай хэмжүүр
6. Байгуулагдаһан он
7. Хабаадагшын моторой тэмдэг (гар үзэг), холбоо тогтоохо утаһанууд

Хэлсээнэй түхэл:

Эндэ табигдаһан _____ олзын шэглэлһээ гадуур Уласхоорондын «Алтаргана-2016» нааданай хүрээлэн соо Буряад ороной сэнхир дэлгэсэй хамжаануудта табижа харуулха эрхэ Эмхидхэлэй хороондо олгоһон ушараа баталнабди.

Асуудалнуудай бии болоо хаа: буряад Уласай үндэхэтэнэй номой хан, утаһанай дугаар 8(3012) 21-48-57.

ГЭРЭЛ ЗУРАГУУДАЙ ХАРАЛГА-МҮРЫСӨӨН

Мүрысөө эмхидхэгшэ:

Буряад Уласай үндэһэтэнэй музей

Харалга-мүрысөөнэй уг зорилгонууд:

- Буряад арадай соёлой баялигуудые мэдээжэ болгон дэлгэрүүлгэ, түүхын ба соёлой баялигуудта анхарал хандуулга, олон ондоо орон нютагуудай буряадуудай хамтын соёлой юртэмсэ байгуулга;
- ОХУ-гай, Хитадай, Монголоой гэрэл зураг буулгагшадай хүдэлмэринүүдтэй танилсалга;
- Гэрэл зураг буулгалгада өөрсэ, онсо бэлигтэниие элирүүлгэ;
- Түрэл байгаалиингаа, арадайнгаа түүхын барагдашагүй баялигуудые, ёһо заншалнуудаа, буряад арадай олон шэглэлтэй хүгжэлтые үргэнөөр харуулалга.

Юрэнхы дүримүүд ба мүрысөө үнгэргэхэ гурим

Мүрысөөнэй ниитэ нэрэ «Буряад юртэмсэ». Ородой Холбооной Уласай хотонууд болон можо нютагууд, Байгал тойронхи можо нютагууд, Буряад Уласай аймаг, нютагууд, тиихэдэ Хитад, Монгол ороннуудай түлөөлэгшэд мүрысөөндэ хабааданад. Харалга-мүрысөөндэ мэргэжэлтэ гэрэл зураг буулгагшад, тиихэдэ өөрын шадалаар энэ мэргэжэлдэ орожо ябаһашуул уригдана.

Мүрысөөндэ үгтэһэн гэрэл зурагууд ниитэ нэрэ доро 2014-2016 онуудай туршада буулгагдаһан, урдандаа харалга-мүрысөөнүүдтэ табигдаагүй хүдэлмэринүүд абтаха. Эндэ ороһон хүдэлмэринүүдые саашадаа мэдээсэлэй, эрдэмэй, нуралсалай ба соёлой зорилготой хэрэглэлгэдэ зураг буулгагшын зүбшөөл үгтэбэ гэжэ мүрысөөндэ хабаадаһан ушар баримтална.

Мүрысөөндэ табигдаһан бүтээлнүүдые соёл, урлалай мэдээжэ ажал ябуулагшадһаа (урлал шэнжэлэгшэд, гэрэл зураг буулгагшад), тиихэдэ можо нютаг бүхэнэй (Эрхүү можо, Үбэр Байгалай хизаар, Хитад, Монгол ороннууд) түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн шүүлгын бүлэг сэгнэхэ. Шүүлгын бүлэгэй түрүүлэгшые «Алтаргана-2016» Ехэ наада эмхидхэн үнгэргэгшэ орон нютагай Эмхидэхэлэй хороон нэрлэн баталха.

Мүрысөөн хоёр шатаһаа бүридэнэ:

1. Можо нютагуудай шэлэн абалгын шата. Можо нютагуудта диилэжэ тодорһон зураг буулгагшад буряадуудай Уласхоорондын «Алтаргана-2016» гэхэн Ехэ нааданда хабаадаха.

2. Буряадуудай Уласхоорондын «Алтаргана-2016» гэхэн Ехэ наадан дээрэ Уран хайханай гэрэл зурагуудай Уласхоорондын мүрысөөн.

Уласхоорондын мүрысөөнэй дүнгүүдээр нэрлэгдэһэн гурбан заабаринуудаар 2-2 илагшад нэрлэгдэхэ (дүн хамта 6 илагшад):

1. «Минии нютаг». Буряад нютагай үдэр бүрийн ажабайдалһаа, арадай олзоборилгоһоо ба заншалта ажал хэрэгүүдһээ абтаһан зурагууд.

2. «Магтан дуулая нютагаа!». Һайндэрэй хэмжээ ябуулганууд, нааданууд, буряадуудай ажабайдалай али олон заншалта үйлэ хэргүүдые харуулһан зурагууд.

3. «Буряад арад». Буряад арадай доторой юртэмсын баялигууды нюур буулгажа харуулһан зурагууд.

Сэгнэлтын эрилтэнүүд:

- удхадаа тааралдал;
- зохёохы аргуудаар удхыень харуулалга;
- нийтэ удха шанар;
- өөрсэ тала, үндэхэтэнэй шарай
- зурагай сэнтэй тала

Хүдэлмэринүүдээ мұрысөөндэ табиha гуримууд:

Хабаадагшад 30x40, үгышье haа 40x60 хэмжүүртэй, 300 dpi-һээ доошо бэшэ шадалтай. (тэдэнь үнгэтэ гү, али хара-сагаан байжа болохо) 7-һоо 10 хүрэтэр зурагууды табижа болохо.

Элдэб аргаар (тэрэ тоодо сахим) заһабаринууды оруулһан хүдэлмэринүүд мұрысөөндэ абтахагүй.

Хүдэлмэринүүд жааз хүрээтэй байха ёһотой. Хүдэлмэринүүдээ тэмдэглэхэдээ ород ба буряад хэлэнүүд дээрэ Обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ, хүдэлмэрийн нэрэ, хэды ондо байгуулагдаһан бэ гэжэ харуулха.

Үгтэһэн энэ гуримуудай эрилтэнүүдтэ багтаагүй хүдэлмэринүүд харагдахагүй.

Хүдэлмэринүүд иимэ хаягаар оруулагдаха: Буряад Уласай үндэхэтэнэй музей. Улаан-Үдэ хото, Профсоюзна гудамжа, 29. Тиихэдэ иимэ сахим хаягаар: muzeurb@mail.ru («Алтаргана-2016. Гэрэл зурагуудай мұрысөөн» гэхэн тэмдэгтэйгээр)

Нюур зааһан мэдүүлгын түхэл:

Обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ _____

Уг гарбал _____

Нэрэ зэргэнүүд _____

Эзэлжэ байһан тушаал _____

Эмхи зургаан _____

Утаһанай дугаар _____

Сахим хаяг _____

Хүдэлмэринүүдэй нэрэ _____

Асуудалнуудай гарабал: Буряад Уласай үндэхэтэнэй музей. Утаһанай дугаар 8 (3012) 21-40-08, 21-06-53

Миягашева Суржана Борисовна – Буряад Уласай үндэхэтэнэй музейн эрдэмэй онол аргуудай хэлтэсые даагша. Утаһанай дугаар 8914-847-36-30;

Дашиева Саяна Зэмбеевна – Буряад Уласай үндэхэтэнэй музейн эрдэмтэ-хүдэлмэрилэгшэ. Утаһанай дугаар 8950-399-70-80

«АЛТАН САГ» – СУРБАЛЖАЛАГШАДАЙ ХҮДЭЛМЭРИНҮҮДЭЙ МҮРЫСӨӨН

Мүрысөө эмхидхэгшэ: Буряад Уласай Толгойлогшын ба Буряад Уласай Засаг Газарай Захиргаанай мэдээсэлэй шэнжэлэлгын хороон. Улаан-Үдэ хото, Сүхэ-Баатарай гудамжа, 9.

Мүрысөөнэй уг зорилгонууд:

- Буряад арадай хэлэ, соёл, заншал гуримуудые сахин хамгаалха орёо бэрхэтэй асуудалнуудта анхарал хандуулга;
- Олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй түлөөлэгшэдэй болон сурбалжалагшадай хабаадалгыг хөгжөөлгэ;
- «Алтаргана-2016» гэхэн Бүгэдэ Буряадай Уласхоорондын Ехэ наадан тухай ниитын мэдэсэ дээшэлүүлгэ.

Мүрысөө үнгэргэхэ дүримүүд:

Мүрысөөндэ хабаадахын тула буряадуудай Уласхоорондын «Алтаргана» Ехэ наадануудһаа түүхэ, соёл ба буряад арадай ёһо заншалнууд тухай мэдээсэлнүүдые харуулһан хүдэлмэринүүд абтаха.

Сурбалжалагшадай хүдэлмэринүүд олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй нюурнууд дээрэ 2014 оной долоон харын 1-һээ 2016 оной табан харын 1 болотор хугасаа соо толилогдоһон байха ёһотой. Олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй сурбалжалагшад, үндэһэн соёлой түбүүдэй түлөөлэгшэд болон Оросой Холбооной Уласай, Монгол Уласай, Хитадай Арадай Республикын, бусад гүрэнүүд болон орон нютагуудай дулдыданги бэшэ сурбалжалагшад хүдэлмэринүүдээ мүрысөөндэ табиha эрхэтэй. Нэгэ сурбалжалагша мүрысөөндэ 7-һоо дээшэ бэшэ хүдэлмэри дурадхажа болохо.

Мүрысөөндэ табигдаһан бүтээлнүүдые мэдээжэ сурбалжалагшад, уран зохоолшод болон эрдэмтэдһээ бүридэһэн шүүлгын бүлэг сэгнэхэ. Шүүлгын бүлэгэй түрүүлэгшыг «Алтаргана-2016» Ехэ наада эмхидхэн үнгэргэгшэ орон нютагай Эмхидэхэлэй хороон нэрлэн баталха.

Мүрысөөнэй нэрлэгдэһэн заабаринууд:

- сэнхир дэлгэс дээрэ эрхим теледамжуулга (сагай хэмжүүр – 20 мин. дээшэ бэшэ);
- агаарай долгинодо эрхим радиодамжуулга (сагай хэмжүүр – 15 мин. дээшэ бэшэ);
- редакцинуудай хоорондохи эрхим хүдэлмэри;
- хэблэлдэ толилогдоһон эрхим хүдэлмэри;
- олондо мэдээсэл тараадаг сахим хэрэгсэлнүүдэй эрхим хүдэлмэри: Интернет-сайт, блог;

Эльгээгдэһэн хүдэлмэринүүд ганса буряад хэлэн дээрэ байха ёһотой. 2016 оной табан харын 10 болотор мүрысөөндэ табигдаха хүдэлмэринүүдые абаха. Уласхоорондын мүрысөөнэй дүнгүүдээр нэрлэгдэһэн 5 заабаринуудаар 3-3 илагшад нэрлэгдэхэ (дүн хамта 15 илагшад):

Хүдэлмэринүүдые сэгнэлгын эрилтэнүүд:

- удхыень гүнзэгы ба үнэн талаһаа харуулалга;
- удхыень харуулха зохёохы шадабари;

- хүдэлмэрийн ниитэ удха шанар;

Мүрысөөндэ табигдаһан хүдэлмэринүүдые шүүгшэдэй бүлэг 5 баллаар сэгнэхэ. Эрхим хүдэлмэри шүүгшэдэй бүлэгэй гэшүүдэй сэгнэлтын нэмэгдэһэн дүнгүүдээр элирүүлэгдэхэ.

Хүдэлмэринүүдээ оруулха гуримууд:

Доро үгтэһэн мэдээсэлнүүдтэй иимэ мэдүүлгэ оруулха хэрэгтэй:

1. Хүдэлмэри зохёогшын обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ (уг гарбал)
2. Хүдэлмэрийн нэрэ
3. Хүдэлмэри тухай тобшо мэдээсэл (7 мэдүүлэлһээ ехэ бэшэ)
4. **Хаана хаража гү, али уншажа болохоб гэхэн мэдээсэл:**
  - хэблэлдэ толилогдоһон хүдэлмэринүүдээр – хэблэлэй нэрэ, ниитэ гаршагай нэрэ, хэблэгдэһэн он, һара, үдэр. Хүдэлмэринүүд гурбан хэлэгээр тушаагдаха ёһотой.
  - сэнхир дэлгэстэ гараһан хүдэлмэринүүдээр – дэлгэстэ гараһан тухай эмхи зургаанайнгаа нэрые, дамжуулгын нэрые, дэлгэстэ гараһан он, һара, үдэр зааһан, тамга табижа баталагдаһан лаблаһан саарһан. Хүдэлмэри тушааха хэб: AVI, DVD.
  - агаарай долгиндо гараһан хүдэлмэринүүдээр – дэлгэстэ гараһан тухай эмхи зургаанайнгаа нэрые, дамжуулгын нэрые, дэлгэстэ гараһан он, һара, үдэр зааһан, тамга табижа баталагдаһан лаблаһан саарһан. Хүдэлмэри тушааха хэб: MP3.
  - олондо мэдээсэл тараадаг сахим хэрэгсэлнүүдээр – юртэмсын бусайдаһан соо буудалай (Интернет-сайт) нэрэ, ниитэ гаршагай нэрэ, энэ буудалда табигдаһан он, һара, үдэр.

Иимэ хүдэлмэринүүд мүрысөөндэ абтаха гэдэл:

1. Хэблэлдэ гарадаг хүдэлмэринүүд (һониндо ба сэтгүүлнүүдтэ). Нэгэ зохёогшоһоо 7-һоо дээшэ бэшэ толилолгонуудые. Хабаадагша хүдэлмэриг хэблэл соонь гү, али гар табилгаар баталагдаһан хуулбариинь тушааха ёһотой.

2. Сэнхир дэлгэстэ гараһан нэгэ зохёогшын 5-һаа дээшэ бэшэ хүдэлмэринүүд DVD, AVI хэб соо тушаагдаха.

3. Агаарай долгиндо гараһан нэгэ зохёогшын 7-һоо дээшэ бэшэ хүдэлмэринүүд DVD/CD хэб соо тушаагдаха.

4. Олондо мэдээсэл тараадаг сахим хэрэгсэлнүүдтэ гараһан хүдэлмэринүүдэй хуулбариинуудайсахим хаягуудынь зааха.

Бүхы хүдэлмэринүүд заагдаһан удхаһаа зайлаха ёһогүй.

Хүдэлмэринүүд болон тэндэ үгтэхэ ёһотой хабсаргалтанууд иимэ хаягаар оруулагдаха: 670000, Улаан-Үдэ хото, Сүхэ-Баатарай гудамжа, 9, ажалай таһалгануудай дугаарнууд – 202, 314, 415. Сахим хаягууд: namsaraeva.v@govrb.ru, ynamsaraeva@yandex.ru

Нюур зааһан мэдүүлгын түхэл

1. Мүрысөөндэ хабаадагшын орон нютагай нэрэ (Ородой Холбооной можо нютагууд) _____

2. Хүдэлмэри зохёогшын обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ (гүйсэд) _____

3. Уг гарбал _____
4. Мүрьсөөндэ табигдаһан хүдэлмэрийн нэрэ _____
5. Хүдэлмэри тухай тобшо мэдээсэл (5 мэдүүлэлһээ дээшэ бэшэ)
6. Хүдэлмэрийн сагай хэмжүүр _____
7. Хаана уншажа гү, али хаража болохоб гэхэн мэдээсэл
8. Хабаадагшын моторой тэмдэг (гар үзэг), холбоо тогтоохо утаһанай дугаар, сахим хаяг.

Эндэ табигдаһан _____ олзын шэглэлһээ гадуур Уласхоорондын «Алтаргана-2016» нааданай хүрээлэн соо Буряадай хэблэлнүүдтэ ба сэнхир дэлгэсэй хамжаануудта табижа харуулха эрхэ Эмхидхэлэй хороондо олгоһон ушараа баталнабди.

Асуудалнуудай гарабал: Буряад Уласай Толгойлогшын ба Буряад Уласай Засаг Газарай Захиргаанай мэдээсэлэй шэнжэлэлгын хороон. Улаан-Үдэ хото, Сүхэ-Баатарай гудамжа, 9. Сахим хаягууд: namsaraeva.v@govrb.ru, vnamsaraeva@yandex.ru Утаһанай дугаарнууд: +7(3012) 21-20-85, 214363, 213689.

НОМУУДАЙ МҮРЫСӨӨН

Мүрьсөө эмхидхэгшэ: Буряад Уласай үндэһэтэнэй номой һан

Мүрьсөөнэй һанаашалга ба зорилгонууд:

- Буряад хэлэ, буряад соёл сахин хүгжөөхэ хэрэгтэ туһа хүргэлгэ;
- Буряад үндэһэтэн тухай эрхим ном элирүүлэн, олоной дунда дэлгэрүүлгэ;
- Номой хэблэлэй хүдэлмэрийн хүгжэлтэдэ туһа хүргэлгэ.

Мүрьсөөнэй эрхэ нүхэсэл ба гурым:

1. ОХУ-гай мого нютагуудай, Байгал тойроһон нютагуудай ба Уласхоорондын «Алтаргана-2016» нааданда оролсоһон орон нютагуудай (Хитадай, Монголой) зохёолшод болон хэблэлнүүд энэ мүрьсөөндэ хабаадаха эрхэтэй.

2. Мүрьсөөндэ 2014 онһоо 2016 оной табан һара болотор хэблэгдэһэн номууд табигдаха, тэдэнэй тоодо соносодог номууд.

3. Мүрьсөөндэ табигдаһан ном урид хэблэгдэһэн байжа, дахинаа хэблэгдэһэн байха ёһогүй.

4. Мүрьсөөн хоёр шатаһаа бүридэнэ:

– Мого нютагуудай шата: Буряад Уласай зохёолшодой номуудые шэлэн абалгын шата; Энэ шатада дийлэжэ гараашад Уласхоорондын «Алтаргана-2016» Ехэ нааданда номоо табиха эрхэдэ хүртэнэ;

– Уласхоорондын шата: Уласхоорондын «Алтаргана-2016» Ехэ нааданай номуудай мүрьсөөн.

5. Мүрьсөөнэй нэрлэгдэһэн заабаринууд:

• **Буряад хэлэн дээрэ эрхим ном:**

– Хүүгэдэй зохёол;

- Уран зохёол;
- Эрдэм-дэлгэрүүлгын ном, баримтанууд ба мэдээсэлнүүдэй ном, баримтата зохёол г.м.)

• **Бусад хэлэнүүд дээрэ буряадууд ба буряад соёл тухай эрхим ном**

Уласхоорондын мұрысөөнэй дүнгүүдээр нэрлэгдэһэн «Буряад хэлэн дээрэ эрхим ном» гэхэн заабарида 3-3 илагшад, тиихэдэ «Бусад хэлэнүүд дээрэ буряадууд ба буряад соёл тухай эрхим ном» гэхэн заабарида 1 илагша гээд нэрлэгдэхэ (дүн хамта 10 илагшад):

6. Сэгнэлгын эрилтэнүүд:

- Удхын сэнтэй тала;
- Номой дабтагдашагүй тала;
- Хэблэлэй шанар.

Мұрысөөндэ табигдаһан номуудые шүүгшэдэй бүлэг 5 баллаар сэгнэхэ. Нэрлэгдэһэн заабари соогоо эрхим ном шүүгшэдэй бүлэгэй гэшүүдэй нэмэгдэмэл бааллнуудаар элирүүлэгдэхэ.

7. Номуудые мұрысөөндэ табиха гуримууд:

Мұрысөөндэ хабаадахын тула иимэ дансануудые оруулха:

- Мэдүүлгэ;
- Хэблэгдэһэн хүдэлмэри – 2 шэрхэг (эзэндээ бусаагдахагүй);
- Хүдэлмэри сахим түхэлөөр(pdf хэб соо);
- Номой хэблэгдэхэдэ үгтэһэн сэгнэлтэнүүд;
- Хэблэлдэ хабаадагшад тухай мэдээсэл (хэблэлдэ бэлдэгшэ харюусалгата нюурнуудай, уран зураашадай обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ);
- Ном тухай хэблэлэй мэдээсэлнүүд (бии хаань);
- Мэдүүлгэнүүд 2016 оной зургаан харын 1-һээ 30 болотор абтаха.
- Мэдүүлгэнүүд эмхидхэлэй хорооной konkursknig@mail.ru гэхэн сахим хаягаар, үгышые хаа иимэ шуудан хаягаар абтаха: 670000, Улаан-Үдэ хото, Ербановай гудамжа, 4. Буряад Уласай үндэһэтэнэй номой хан. Харюусалгата нюур – Лубсанова Норжима Гармаевна.

• Мұрысөөндэ табигдаһан бүтээлнүүдые мэдээжэ сурбалжалагшад, уран зохеолшод болон эрдэмтэдһээ бүридэһэн шүүлгын бүлэг сэгнэхэ. Шүүлгын бүлэгэй түрүүлэгшые «Алтаргана-2016» Ехэ наада эмхидхэн үнгэргэгшэ орон нютагай Эмхидэхэлэй хороон нэрлэн баталха.

8. Буряад Уласай үндэһэтэнэй номой хан «Бурятика» (www.buryatika.ru, nomoihan.com) гэхэн сахим номой ханда мұрысөөндэ табигдаһан номуудые оруулха тухай асуудалда бүрин эрхэтэй. Оруулха шиидхэбэрийн абтаа хаа, зохёолшотой хэлсээн баталагдаха.

1. **Асуудалнууд гаража болохо:** Буряад Уласай үндэһэтэнэй номой хан. Утаһанай дугаар 8(3012)219190.

**НОМОЙ МҮРЫСӨӨНДЭ
ХАБААДАХА ТУХАЙ МЭДҮҮЛГЭ**

1. Нэрлэгдэхэн заабари (нууд) _____
2. Номой нэрэ _____
3. Зохёолшын обог, нэрэ, эсэгийн нэрэ _____
4. Зохёолшын уг гарбал _____
5. Утаһанай дугаар _____
6. Сахим хаяг _____
7. Он, нара, үдэр _____
8. Харюусагшын нэрэ, обог _____
9. Моторой тэмдэг (гар үзэг) _____

СПОРТЫН ДҮРИМҮҮД

МҮРЫСӨӨНЭЙ ХҮТЭЛБЭРИ

«Алтаргана-2016» нааданай бэлэдхэлэй ба үнгэргэлгын бүхы хүтэлбэри Буряад Уласай Засагай газарай баталһан Эмхидхэлэй хороон бээлүүлнэ. Буряад Уласай бэеын тамирай ба залуушалай талаар яамын баталһан шүүгшэдэй (судьянарай) гол коллегидэ, спортын янзануудаар шүүгшэдэй коллегинүүдтэ хамаг мұрысөөнүүдые үнгэргэхэ хэрэг даалгагдана.

ҮНГЭРГЭХЭ САГ БОЛОН ГАЗАР

«Алтаргана-2016» нааданай спортын мұрысөөнүүд Улаан-Үдэ хотодо 2016 оной июлийн 1-3-да үнгэргэгдэхэ.

Айлшадай буулгын үдэр 2016 оной июнийн 30.

МҮРЫСӨӨНДЭ ХАБААДАГШАД

«Алтаргана-2016» нааданай түгэсхэлэй мұрысөөнүүдтэ 18-һаа дээшэ наһатай, анагаагшын зүбшөөлтэй тамиршадһаа бүридэһэн Буряад Республикын, Монгол Уласай, Үбэр Монголой (Хитадай Арадай Республика), Эрхүү можын ба Забайкалийн хизаарай аймагуудай суглуулагдамал багууд, Оросой Холбооной ба Бээ даанги гүрэнүүдэй нэгэдэлэй буряад эблэлнүүдэй түлөөлэгшэд оролсохо аргатай.

ПРОГРАММА, КОМАНДАНУУДАЙ БҮРИДЭЛ, ТҮЛӨӨЛЭЛ ХАРААДА АБАЛГА

«Алтаргана-2016» нааданай спортын программада БУРЯАД үүндэһэтэнэй «Бүхэ барилдаан», буряад дүримөөр һурша номоор харбалга, мори урилдаан, «Шатар» наадан, шагай наадан ба һээр шаалга оролсоно. Тамиршадай наадан спортын янзануудаар мұрысэлгын ба заншалта нааданай байгша дүримүүдэй ёһоор үнгэргэгдэхэ.

БУРЯАД БҮХЭ БАРИЛДААН

Албан ёһоной нэрэнь: Буряад «Бүхэ барилдаан»

Мұрысөөн 63 кг, 75 кг хүрэтэр, 75 килограммһаа дээшэ шэгнүүрнүүдтэ олимпийн гуримаар хубийн тоосоогоор үнгэргэгдэхэ.

Шэгнүүр бүхэндэ илагшад дахяад дүхэригтэ гаража, хоорондоо бултанай абарга бүхые элирүүлдэг.

Хубсаһанай түхэл: малгай, шуудаг (монгол түхэлэй), дээрэһээн улаан гү, али хүхэ үнгэтэй бүһэ уядаг, зөөлэн гутал.

Тамиршадые гаргадаг заһуулай хубсаһан – тойробшо малгай, тэрлиг, гутал.

Ёһолол: Тулалдаанай урда жагсаал-танилсуулга болодог. Бүхэшүүл ногоон дүхэригтэ гүйжэ гараад, «бүргэдэй хатар» гүйсэдхэдэг (гарынь бүргэдэй далияа дэбихые, сээжэ бэень арсаланиие хануулха ёһотой).

Бүхэ бүхэн заһуулдаа дүтэлөөд, баруун гараа баруун муртэнь хүргэжэ, ниидэн дэгдэһэн шубууе һажаан, сугларагшадтай мэндэшэлдэг, хүлһөө хүлдэ тулгалан, нара зүб эрьелдэн хүдэлдэг. Гурбан алха хээд, гараа һэлгэжэ, туһалагшаһаа баруун гар тээнэ зогсожо, нүгөөдэ бүхые хүлээдэг. Барилдаашанай туһалагш уянгата хоолойгоор һурагшынгаа соло дуудадаг, нэрыень нэрлэдэг, нютагын дурдадаг. Тулалдаанай үедэ заһуул бүхэдэ заабари хэлэжэ, шүүгшэдэй урда аша талыень хамгаалха түлөөлэгшэ болодог.

Барилдаашад гуяа хоёр альгадаад (альгаараа, альганайнгаа ара талаар) абаха ёһотой, энэ хадаа «үнэн сэхэ тулалдахадби» гэхэн удхатай. Диилэһэн бүхэ хэдэн алхам хэхэ зуураа гараа үргэн дэбхэржэ, унаһан бүхэдэ дүтэлөөд, бодоходонь туһалан баруун гараа үргэдэг, диилдэгшэнь гар доогуурнь шурган гарадаг, тэрэнь диилдэһэнээ мэдэрэн зүбшөөбэ гэхэн удхатай. Илагша бүхэ аажамхан алхадалаар түг тойрон, илагшын хатар хэдэг.

Саг: Тулалдаанай үргэлжэлхэ саг - 5 минута. Тэрэ саг соо илагшын тодороогүй ушарта 5 минута нэмэжэ, бүһэ бүһэһөө барилсан хабаяа туршалсадаг. Түрүүн ба таатайгаар хам бариха эрхэ жээрэбээр тодорхойлогдодог. Бүхын бажууһан бүһэ табибал, нүгөөдэнь эдэбхитэй хам бариха эрхэтэй болодог. Тэрэ саг соо илагшын элирээгүй байбал, жээрэбээр бүһэһөөнь хам бариһан тулалдаан саг хизаарлалтагүй үргэлжэлдэг.

Мүрысөөнэй дүхэриг: зурлаагүй ногоон дэбисхэртэ газар.

Илагшы тодорхойлолго: Илагдаа гэжэ тоологдохо:

- 1) гурбадахи сэгтэе (хоёр хүлһөө гадна) газарта хүрэхэн бүхэ;
- 2) эдэбхитэй хам бариһан бүхын гарые гурба дахин заалабал;
- 3) дүхэригһөө газашаа тэрьелэн гараха гү, али зорюута түлхин гаргаһанай түлөө хануулгаар хэһээгдэдэг, гурбан хануулга абаһан бүхэ илагдаа гэжэ тоологдодог.

Соло дуудагшадай мүрысөөн.

Бүргэдэй хатар хэгшэдэй мүрысөөн.

ЃУР ХАРБАЛГА

Командын бүридэлдэ 9 хүн (6 бүһэтэй хүн, 3 эмэгтэй). Буряад хубсаһа (тэрлиг, гутал, малгай) үмдэһэн хабаадагшад буряад үндэһэтэнэй номоор «сур» харбадаг. Модоор хушаһан 2х4 м талмайда хибэс, палас дэбдидэг. Ѓур харбагшадай талаһаа модон талмайн эрмэг ганга зөөлөн бүдөөр бүригдэхэ ёһотой.

Ѓуршанууд модон (5 см үлүү бэшэ түмэр таглаа хэрэглэжэ болохо), шубуунай далиин үдэ хоноһон байха ёһотой.

Хүбшэ татаха оноонь фабрикын, үгы гэбэл 5 см үлүү бэшэ түмэрөөр таглаһан модонһоо бүтээгдэһэн байжа болохо. Мүрысөөндэ эбэр гү, али ондоошье зүйлөөр хэгдэһэн номо зүбшөөгдэдэг. Хүбшэргэнь ямаршье байжа болохо.

Нуршанууд имагта модоор хэһэн байдаг. Номо дээрэ нурша оноохо модо гү, али арһа няжа гү, али зурлаа түнхижэ болохо. Нуршынь дали шубуунай үдөөр гү, али үйлэдбэрийн, оноодог һалаань модоор хэгдэдэг ба түмэр голдо һуулгагадаг.

Номо ба нуршануудта оршон сагай клинкер, хизаарладаг элдэб түхээрэлгэнүүд байха ёһогүй. Нарин бүд утаһаар гү, али харандаашаар, ручкаар шагааха тэмдэг хэжэ болохо. Номо хүндэ болгохын, хүбшэ тааруулхын тула элдэбын хэрэгсэлүүдые хэрэглэжэ болохогүй.

Программа:

Түрүүшын үдэр. Бултадаа 50, 45 м зайда харбадаг. Үдэр бүхэндэ туршалгын хоёр нурша үгтэдэг. Саашань зай бүхэндэ 8 харбалта хэгдэдэг, нэгэ гү, али хоёр нуршын хухарбал һэлгэжэ болохо. Нэгэ нуршаар дараалан гэхэ гү, али хоёр һубарилда һэлгэнгүй харбажа болохогүй.

Зайнуудай дараалал: 50 м, 45 м. Ластии тудан гаргабалнь 3 очко үгтэдэг. Ластииһаа хоёр тээшэ тудабал, 2 очко үгтэдэг, бэшэниинь 1 очко асардаг.

Нурнуудай тоо: ластииһаа хоёр тээшэ зургаа-зургаа – хамтадаа 12 хэсэг.

Хубийн һуури эгээл ехэ очко абаһаарнь тоологдодог. Адли очкотой болоһон ушарта хэнийнь диилэхэб гэбэл:

- алдаагүй хүн;
- ластии оло дахин тудаһаниинь;
- ластии нэгэдэхи, хоёрдохи, гурбадахи г.м. харбалгаар тудаһаниинь.

Командануудай дунда шалгаралга: Илагшань хубийн тоосоондо 16 нуршаар командын гэшүүдэй эгээл олон очко абаһан тоогоор тодорхойлогдодог.

Командын һуури тодорхойлходо олон гэшүүдтэй команданууд түрүүшын ээлжэндэ хараада абтадаг.

Очконь адли байбал, хубийн тоосоондо дээгүүр һуури эзэлһэн гэшүүдтэй команда иладаг.

Абаргын тэмсэлдэ хубийн тоосоогоор шалгарһан 32 эрхимүүд табигдадаг. Тэдэ 50 м зайда харбадаг. Тэрэнэй дүнгөөр 16 эрхим тодорхойлогдодог. Хоёрдохи зайда харбалгын дүнгөөр 8 нуршад удаадахи шатада ородог.

Хоёрдохи үдэр.

8 эрхим тамиршад 2 туршалгын ба 8 тоосоото харбалта хэдэг, удаадахи шатада 4 нуршад гарадаг. Абаргын тэмсэл хоёрдохи зайда харбалгын дүнгөөр тодорхойлогдодог. Бултанһаа ехэ очко абаһан хүн абарга чемпион болодог. Адли очко абабал, дахин харбадаг.

Соло дуудагшадай мурьсөөн.

МОРИ УРИЛДААН

Удаадахи программаар мурьсөөн үнгэрдэг гэбэл:

1. 4 жэлһээ дээшэ наһатай хатарша моридой «Эмээл доро хатар» – 3000 метрэй зай.
2. 3 наһанһаа дээшэ холимол үүлтэрэй моридой урилдаан – 3000

метрэй зай.

3. Холимол үүлтэрэй ахалиг моридой урилдаан – 6000 метрэй зай.
4. Унаха үүлтэрэй ахалиг моридой урилдаан - 3000 метрэй зай.
5. Буряад үүлтэрэй 2 наһатай моридой урилдаан – 12 модоной зай.
6. Буряад үүлтэрэй 3 наһатай моридой урилдаан – 15 модоной зай.
7. Буряад үүлтэрэй 4 наһатай моридой урилдаан – 18 модоной зай.
8. Буряад үүлтэрэй ахалиг моридой урилдаан – 21 модоной зай.

«АЛТАРГАНА-2016» нааданай моридой мұрысөөндэ хабаадахын тулада удаадахи эрхэ нүхэсэл сахиха ушартай гэбэл:

1. Мұрысөөнэй янза бүхэндэ (хатаралга, урилдаан) морин бүхэн нэгэл шагналда табигдаха, ондоо можонуудһаа нэгэ зайда 2 моринһоо олон бэшэ табигдаха.

2. Мэдүүлгэ соогоо мориной нэрэ, наһа, зүһэ, гарал, мориной ба эзэнэйн түрэл (түлөөлхэ) газар, жороо моридой 1600 метртэ эгээл һайн дүн (секунданууды) зааха.

3. Шодоогой ба тренерэй фамили, нэрэ, обог, шодоогой самсын үнгэ.

4. Шодоогууд болон мори унагшад тархи хамгаалха шлемтэй ба тусхай гуталтай байха ёһотой.

5. Хабаадагшад гай тодохорто ушарһаа һэргылһэн даадхалай полистай, 14 наһа хүрэтэр наһатай хүүгэд – засагай нютагай зургаанай үнэлһэн түрэлхидэй зүбшөөлтэй байха ёһотой.

6. Морин бүхэндэ мори үсхэбэрилгын эрдэм – шэнжэлэлгын институтдэй үгэһэн үүлтэрэй паспортнууды ба мориной һахуу, бруцеллез, орооной үбшэн, лептоспироз, инан үбшэнүүды шэнжэлһэн ветеринарийн үнэмшэлгэтэй, ханяадан, хиирэнхэйһээ тарилга, нюдэнэй тусхай хоёр дахин тарилгатай байха ёһотой.

7. Мориды шэрэлгын ба тэжээлээр хангалгын гарша эльгээһэн эмхи бэе дээрээ даадаг.

8. Туршалганууд Оросой ипподромууд дээрэ унаагай ба хатарша моридой туршалгын хүсэндөө байгаа дүримүүдэй ёһоор хэгдэдэг.

Мэдүүлгэ 2016 оной юниин 20-һоо хожом бэшэ үгэхые гуйнабди. Юниин 24 болотор мэдүүлгэ оруулаагүй морид мұрысөөндэ табигдахагүй.

Ажаглалта:

Морид нарын туршада үзэгдэһэн байха ёһотой, ветеринарийн үнэмшэлгэ дээрэ аймагай ахмад ветеринарай зүбшөөрэл, ондоо можын хабаадагшадта можын ветеринарай хэлтэсэй зүбшөөрэл байха ёһотой.

Соло дуудагшадай мұрысөөн.

БУРЯД ШАТАР

Командын бүридэл: 4 хүн (2 бүһэтэй хүн ба 2 эмэгтэй). Тус мұрысөөн хубиин-командын, швейцарийн гуримаар, 9 шатаар үнгэргэгдэдэг. Эрэшүүл болон эхэнэрнүүд амьараа мұрысэнэ. Нааданай хиналтын саг партиин дүүрэтэр 10 минута + 5 секунда тоглогшо бүхэнэй ябасада. Ёууринууд удаадахи харуулалтануудаар тодорхойлогдодог: абahan очко, хоорондоо

уулзалгын дүн, Бухгольцын, Бергерэй, Прогрессэй үдхэгшэд. Командын уридлагша тодорхойлогдодог гэбэл: нэмэлтэ харуултануудаар эрэшүүлэй ба эхэнэрнүүдэй дунда командын хабаадагшадай эзэлхэн хууринуудые нэмэлгын тоогой хэмжээгээр.

Хамагай абарга чемпион эрэ ба эхэнэрнүүдэй наадануудта 1, 2 хуури эзэлхэн шатаршадай дунда элирүүлэгдэдэг: 1-дэхи бүхэтэй хүн – 2-дохи эхэнэр, 1-дэхи эхэнэр – 2-дохи бүхэтэй, хүүлээрнь илгшад хоорондоо наададаг. .

НЭЭР ШААЛГАНАЙ ЗАНШАЛТА НААДАН

Энэ хэмжээндэ 5 хүн болотор бүридэлтэй команданууд табигдадаг.

«Нээр шаалган» – үхэрэй нээр шаалгада мұрысэхэ дуратай хүнүүдэй туршадаг эртын буряад-монголоой түхэл. Урид шанahan яна нэгэ гартаа баряад, нүгөө гарайнгаа альганай эрмэгээр сохиходо хухардаг. Мұрысөөнэй эрхэ нүхэсэл – гар нүсэгэн, бээлэй болон бусад хамгаалалта байха ёһогүй. Янаяа саарһаар ороёжо болохо.

Нэгэ түхэлэй хубсаһан (дэгэл, малгай, гутал).

Командануудай гараха ээлжээн жээрэбээр тодорхойлогдодог. 5 хүнэй командын ендэр дээрэ гарахада, хабаадагшад мэшээг сооһоо нээр харангуй гаргадаг. Тэрэнэй ашаар нээр нэлгэлгэ ба арсалдаата ушар зайлуулдаг. Нэгэдэхи шатада нэгэ сохилто түлбэригүй, сохилто бүхэн 50 түхэригтэ болохо. Саашанхи ээлжээндэ ахамад судья сохилтын тоо тодорхойлхо. Шалгалтын шата үнгэргэхэдэ 10 хабаадагшад элирдэг, тэдэ финалда хуури хубаадаг.

Эсэсэй дүнгөөр командын дүн гаргагдадаг.

ШАГАЙ НААДАН

Команда бүхэнһөө 5 хүн (2 бүхэтэй хүн, 2 эхэнэр, 1 ветеран хүйһэнэй илгаагүй. Гурбан янза наадан байха: 1) «Няһалалга» 2) «Мори урилдаан», 3) «Шүүрэлгэ».

Нэгэ түхэлэй хубсаһан (дэгэл, малгай, гутал).

«Няһалалга» - 1 бүхэтэй, 1 эхэнэр.

Наадан хоёр шатаар үнгэрдэг. Жээрэбээр хэнһээшье олон «бүхэ» абаһан хүн эхилдэг. Түрүүн наадагшад шагайнуудаа тараажа шэдэдэг. Бүхыень бүхэ тээшэнь, хонхыень хонхо тээшэнь няһалдаг. Няһалагдаһан шагай ондоо шагайнуудые дайраха ёһогүй. Сагаалса шагай баһал ондоо шагайнуудые дайраха ёһогүй. Зүб тудабал, няһалһан гү, али дайрагдаһан шагайн нэгые абадаг. Наадагша няһалһан гараараа шагай абаха ёһогүй. Үгы һаа, алдаа гэжэ тоологдохо. Ээлжээнийнь нүгөө наадагшада орохо. Нааданай нюруу дээрэ гурбан шагайн үлэтэр наадан үргэжэлдэг. Тиигээд эсэсэй шата захалдаг. 3 шагайн үлэхэдэ ээлжээ абаһан хүн шагайнуудаа хаядаг. Гурбан адли шагайн буубал үрдиһэн нэгэнийнь шүүрэжэ абадаг. Хоёр адли шагайн унабал, тэдэниие няһалдаг. Шадабал наадан дүүрэнэ. Үгы һаа, ээлжээн нара зүб дамжуулагдана. Эгээл олон шагай суглуулһан хүн шүүһэндэ тоологдохо.

«Мори урилдаан» – 1 ветеран.

Наадагшад сүлөө шагайнууд сооһоо «гүйгөөшые» шэлэжэ, түрүүшын жагсаалай шагайн хоёр тээгүүр табидаг. Тиигээд табан шагай абажа хаядаг. Тэдэнэй дунда «морин» буугаа хаань, хаягша өөрын «мори» абажа, жагсаал соохи хоёрдохи шагайн хажууда, хоёр «морин» буугаа хаань гурбадахиин хажууда, гурба хаань дүрбэдэхиин хажууда табидаг. Нэгэшые шагай «морин» боложо унаагүй хаань, хаягшын морин байрадаа үлэдэг. Бэшэ наадагшад баһал тиимэ үйлэ хэдэг.

Хэдэн дахин хаяһанай удаа хэнэйшыеб «шуран морин» жагсаалай арбан хоёр шагайе алхадаг. Тэрэ шүүһэндэ тоологдохо.

«Шүүрэлгэ» – 1 бүһэтэй, 1 эхэнэр.

Наадагша бүхэн шагайнуудые дээшэнь шэдээд, ганса гараараа барижа үрдихэ ёһотой. Дахяад дээшэнь шэдээд, доро байгша шагайнуудые адхажэ, тэрэл гараараа шэдэһэн шагайнуудаа барижа үрдихэ ёһотой. Шагайнууд унахадаа столдо гү, али сээжэдэнь хүрөө хаа, адхаһан шагайһаа али нэгэниинь унаһан гү, али хажуудахи шагайнуудын дайрагдаа хаа, алдуу гэжэ тоологдохо. Тэрэ дүримэй ёһоор шүүрэжэ абаа хаа, шүүһэн шагай гэжэ тоологдохо. Ээлжээниинь удаадахи хүндэ дамжуулагдаһаар, стол дээрэ шагайн дүүрэтэр наадан үргэлжэлхэ. Бултанһаа олон шагай шүүрэн суглуулһан хүн шүүтэ гэжэ тоологдохо.

Эмхидхэлэй хороон дүрим хубилгажа болохо, тэрээн тухай шүүтшэдэй коллеги дээрэ уридшалан хэлэгдэхэ.

Шагай нааданай талаар командын түрүүшын һуури бүхы хабаадагшадай дунда эгээл үсөөн һууринуудые эзэлһэнһээ тодорхойлогдохо. Очконуудай адли тоотой байһан ушарта, олон нэгэдэхи, хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые эзэлһэнһээ элирүүлэгдэхэ

Эмхидхэлэй хороон илагшадые элирүүлхэ талаар өөрын эрхэтэй байха, тэрээн тушаа уридшалан хабаадагшадта дуулгаһанай ёһоор.

ИЛАГШАДЫЕ ТОДОРХОЙЛГО

Мүрысөөнүүдтэ спортын ба заншалта наадануудай дүримүүдэй ёһоор илагшад тодорхойлогдохоб гэбэл:

- урилдаануудай түсэбэй бүхы шатануудаар хубиин тоосоон;
- урилдаануудай түсэбэй бүхы шатануудаар абаргын тоосоон, шагай нааданһаа бэшэндэ;
- урилдаануудай түсэбэй бүхы шатануудаар командын тоосоон.

ШАГНАЛГА

Спортын янзануудаар хубиин түрүү ба шангай һууринуудые эзэлэгшэд, хамагай абарга гэхэн нэрэ зэргэдэ хүртэгшэд медальнуудаар, дипломуудаар ба Эмхидхэлэй хорооной шангуудаар шагнагдаха.

МЭДҮҮЛГЭ ҮГЭХЭ БОЛЗОР

Нааданай спортын мурьсөөнүүдтэ хабаадагшадта

Уридшалан мэдүүлгэ бэшэмэл түхэлөөр спортын янза бүхэндэ командын тоо бүридэл, моридой тоо ба автомашины тоо маркыень заалгатайгаар 2016 оной юниин 1 болотор 670000, Улаан-Үдэ хото, Правительствын байшан, Буряад уласай бэеын тамирай ба залуушалай талаар яаман гэхэн хаягаар ябуулхада болоно. Факс: 8(3012) 21-75-29; али E-mail: minsportmol@govrb.ru

Харилсаха телефонууд: 8(3012) 21-60-42 Дашибальжиров Баир Дашиевич, 21-44-68 Ухинов Беликто Валерьевич.

2016 оной юниин 30-да Буряад уласай бэеын тамирай ба залуушалай талаар яаманда болохо шүүгшэдэй коллегийн зүблөөндэ тогтоогдоһон түхэлэй нэрэ заалгатай мэдүүлгэнүүд, спортын янзануудаар техническэ мэдүүлгэнүүд, хабаадагша бүхэнэй паспорт, ИНН* (налог түлэгшын танюулгын дугаар) мандат үзэлгын комисси гарахын тулада үзүүлэгдэдэг. Бүхы хабаадагшад гэнтын ушарһаа нэргылэлгын даадхалай полисуудтай байха ёһотой.

* Ажаглалта: Оросой Холбооной харьяатанда

Тел.: 8(3012) 21-60-42, 21-44-68.

Факс: 8(3012) 21-75-29.